

Відкрилася Андріївська церква

Андріївська церква, що розташована на Андріївському узвозі у Києві, споруджена за проектом архітектора Бартоломео Растреллі у стилі бароко. Церкву називають "Лебединію піснею Бартоломео Растреллі". Збудована у 1747-1762 роках у стилі бароко, вона зберегла архітектурні форми та своє внутрішнє оздоблення, що є етальонним зразком барокового церковного інтер'єру. Вона є пам'яткою архітектури та монументального живопису XVIII ст. світового значення, входить до складу Національного заповідника "Софія Київська".

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Реставрація Андріївської церкви тривала 11 років. За цей час майстри відновили оригінальний колір стін, укріпили схил, фундаменти церкви та стілобату. Також проведено реконструкцію іконостасу авторства видатного архітектора Бартоломео Растреллі, повернуто автентичне розташування ікон. У суботу, 12 грудня пам'ятку відкрили офіційно, в неділю, 13 грудня (на свято Андрія Первозваного) в храмі відбулось перше богослужіння, а з вівторка, 15 грудня, церква відчинила двері для всіх відвідувачів.

В урочистій Літургії з нагоди свята апостола Андрія Первозваного, яка відбулася в неділю 13 грудня, взяли участь п'ятий президент України, лідер партії "Європейська Солідарність" Петро Порошенко та Марина Порошенко. Святокове богослужіння в Андріївській церкві, що відкрилася після тривалої реставрації, очолив особливий представник Вселенського Патріарха Варфоломія митрополит Гальський Еммануїл (Адамакіс) у співслужінні архієрея ПЦУ архієпископа Чергінівського та Ніжинського Євстратія (Зорі) та Екзарха Вселенського Патріарха Варфоломія в Україні єпископа Команського Михаїла (Аніщенко).

Відкриття відреставрованої Андріївської церкви привітав і діючий президент Володимир Зеленський: "Упевнений, що наступного року матимемо ще більше таких приємних приводів для радості, адже у 2021 році розпочинаємо відновлення великої кількості пам'яток культури та архітектури України в межах Національної програми "Велике будівництво". Спільними зусиллями ми зможемо відновити багато унікальних об'єктів і зберегти їх для нащадків".

Відтепер щонеділі та на свята тут відбуватимуться традиційні богослужіння, а в



інші дні знаменита церква працюватиме, на радість всім шанувальникам давнього мистецтва, як світський музей. У будівлі встановлено сучасне освітлення. Для людей з вадами зору та дитячих екскурсій майстри вилили з гіпсу окремі елементи оздоблення храму, щоб до них можна було доторкнутися та відчутти їхню форму.

Висота Андріївської церкви становить 50 метрів. Світовою спільнотою споруда Андріївської церкви занесена до каталогу "1000 чудес світу. Шедеври людства п'яти континентів", виданого у Німеччині 2002 року, та внесена до Списку Всесвітньої Спащини ЮНЕСКО. Андріївська церква пережила нелегкі часи — у XIX столітті її ледь не знищили. Російський імператор Олександр II хотів знести церкву, а на її місці побудувати кріпосні споруди. За радянських часів у церкві був ан-

тирелігійний музей. 14 травня 1942 року в Андріївській церкві був хіротонізований на єпископа Переяславського майбутній патріарх Мстислав (Скрипник). Тут же він проводив богослужіння під час свого перебування в Україні в 1990-1992-х роках — в новітні часи вона була храмом Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). Тож є свій символізм у тому, що нині знаменита Андріївська церква за пропозицією 5-го президента України Петра Порошенка рішенням Верховної Ради передана у постійне користування в якості патріаршого храму Вселенському першоєрарху, який подарував Православній Українській Церкві автокефалію -(Томос). Тож у храмі не забаром звучатимуть грецькі піснеспіви і служитимуть ієрархи та духовенство Вселенської церкви.

для відвідувачів, а відтак і припинення Богослужінь у ній. Пригадую, це рішення викликала невдоволення у громаді УАПЦ, яка провадила Богослужіння у Андріївській, але після кількох непростих зустрічей із Владикою Макарієм — тоді Предстоятелем УАПЦ — напругу вдалося зняти. За що хочу, принагідно, Владичі Макарію ще раз сьогодні подякувати.

Саме ж фінансування стало можливим після кардинального збільшення у декілька разів видатків на культуру в Держбюджеті на 2015 рік. У бюджеті за моїм наповнянням як міністра культури з'явилася нова Програма видатків розвитку, завдяки якій і було розпочато фінансування реставрації Андріївської церкви, як, до речі і Катерининської церкви у Чернігові, Наці-

онального будинку органної музики, який розташований у Свято-Миколаївському Соборі у Києві та багатьох інших архітектурних пам'яток.

Слід сказати, що всі наступні міністри культури забезпечили продовження фінансування реставрації Андріївської церкви і це у добром розумінні демонструє спільне усвідомлення значення Андріївської церкви для України. Особливо зараз, коли після створення ПЦУ, саме ця церква стала осередком Богослужінь Вселенського патріархату.

Відновлення Богослужінь у Андріївській церкві та відкриття її для відвідувачів — це по-справжньому добра та знакова новина для України у цей непростий рік. Слава навіки Богові! Слава Україні!

ІРИНА ФАРІОН



2

ОЛЬГА ЯВОРСЬКА



8

СЕРГІЙ ГРАБАР



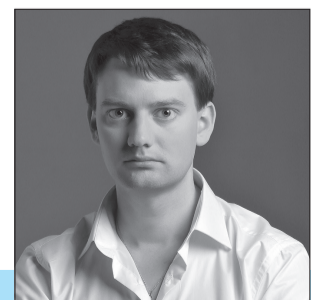
12

ВАЛЕНТИНА ДОНЧЕНКО-БУТКОВСЬКА



14

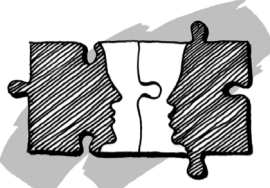
АНАТОЛІЙ СОЛОВ'ЯНЕНКО



15

Коментар В'ячеслава Кириленка

Радію разом з багатьма українцями щодо завершення ремонтних робіт та реставрації Андріївської церкви. Радий, що доля дала можливість бути причетним до цієї великої справи. 2015 року, після тривалої та непростої боротьби, мною було змінено керівництво Національного заповідника "Софія Київська" і до роботи повернулася пані Неля Куковальська, яка знає Заповідник, напевно, найкраще в Україні, є патріоткою та справжньою професіоналкою у своїй справі. Майже відразу після її призначення нами було ухвалене рішення про повне відновлення ремонтних та реставраційних робіт, що диктувало необхідність закриття Андріївської церкви



Чергова мовна омана у сфері обслуговування: мова, прийнятна для сторін



Ірина ФАРІУН

З різних інформджерел лиються реляції, що від 16 січня 2021 року сфера обслуговування нарешті возговорить природною українською мовою, а не мовою окупантів чи чужинців. Мовляв, таке праведне благо несе нам демоліберальний закон “Про забезпечення функціонування української мови як державної” (5670д), що набув чинності 16 липня 2019 року. Звісно, рускоязычні знову начебто матимуть підстави по-ремствувати, як їх пригнічують свідомі українці в Україні, де державна мова українська.

Нагадаю, що одним із камених спотикання цього ліберально-гібридного мовного закону є його прикінцеві та перехідні положення, де йдеться про відтермінування дії 16-х базових статей закону та міру покарання за їхнє невиконання (читайте більше про це мій розділ у монографії “Українська реальність кризь призму терміна”. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019, с. 47–93).

Серед цих статей є і обговорювана нині ст. 30 “Державна мова у сфері обслуговування споживачів”.

То чи справді від 16 січня 2021 року, себто за півтора року від дня ухвалення, як це зазначено в прикінцевих положеннях закону, у сфері обслуговування – найвідкритішій і щоденній царині суспільного життя – запанує державна мова?

На жаль, ні, і то з двох основних причин:

по-перше, цього не передбачає ст. 30; **по-друге**, за порушення мовних приписів у сфері обслуговування передбачено штраф аж за три роки від часу ухвалення закону, а не з 16 січня 2021 року.

Якщо п.1 ст. 30 декларативно зазначає, що “мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова”, то всі наступні шість пунктів передбачають використання інших мов, серед

яких п. 3 для нашої ситуації визначальний: “**на прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін**”.

Таким способом показово оману для довірливих у п.1 про державну мову у сфері обслуговування розбито вшент, бо торжествує припис “**мова, прийнятна для сторін**”, узятий із радянського мовного закону 1989 року (“Про мови в Українській РСР”, ст. 4, 5, 15, 16, 17, 18).

Основна політико-правнича максима та новостворений неетнічний лінгвономен “*мова, прийнятна для всього населення*” чи “*мова, прийнятна для сторін*” не просто нівелювали декларативну ст. 2 про “*державну мову українську в УРСР*”, але й цілком заперечували державний статус української мови. Цей закон утверджував колоніальну модель розвитку мовного питання в Україні, застосовуючи облудну ширму про державність української мови, що насправді була позбавлена свого панівного функціонування в абсолютно всіх сферах суспільного життя: від державних, освітньо-наукових до сфер споживання та обслуговування. Цей закон виявився останнім подихом радянської моделі квазідержави УРСР та виявом суспільної свідомості тодішнього панівного класу в Україні – російськомовної комуністичної партії радянського зразка. **І ось тепер цей термін як виплід останнього подиху радянської імперії оживає в чинному мовному законі і, зокрема, у ст. 30 про мову у сфері обслуговування.....То хто ми сьогодні?**

Саме ця лукава словосполука “мова, прийнятна для сторін” є досі основним колоніальним маркером українського суспільства. Попри те, що українська мова у сфері спілкування є мовою використання за так званою дивною процедурою “*за замовчуванням*”, то це аж ніяк не виключає конфлікту на зумисне створеній стадії “*мови, прийнятної для сторін*”.

Яким способом, наприклад, касир і покупець обиратимуть мову, “прийнятну для сторін”?

За яким таким приписом у нашій сфері обслуговування мають працювати поліглоти і знання яких мов мають бути в їхньому асортименті?

Не важко здогадатися, що “**мову, прийнятну для сторін**”, запроваджено для москвоязычних, що мають поважні інтелектуальні та політичні проблеми з опануванням мови Шевченка

та Бандери. На жаль, убогі пострадянські законодавці не виявилися такими свідомими, щоб зруйнувати зону комфорту рускоязычних та ще й вказати їм, що вони тут не просто зайді, а **окупанти!**

Врешті який існує спосіб розв’язання цієї проблеми віднайдення “мови, прийнятної для сторін” для органів правопорядку, якщо закон передбачає покарання аж за півтора року, тобто в середині 2022-го року?

Про це свідчить Кодекс України про адміністративні правопорушення (**Стаття 188 (52)**), де передбачено відтерміновані на три роки штрафи в різних сферах функціонування української мови, а сферу обслуговування можна віднайти хіба в формулюванні “інші, ніж визначені частинами першою – третьою цієї статті”:

“Інші, ніж визначені частинами першою – третьою цієї статті, порушення Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“ щодо порядку застосування державної мови – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа зазначених у частинах першій – четвертій цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від п’ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”.

Отже, трубадурні реляції про українську мову у сфері обслуговування від 16 січня 2021 року такі ж оманливі й проблемні, як сам радянський термін “мова, прийнятна для сторін”. Цю статтю неможливо втілити в життя хоча б тому, що зазначене формулювання неминуче породжуватиме конфлікти, розв’язати які також неможливо, бо штрафи (чи попередження) в цій ситуації зможуть діяти аж за півтора року. Та чи почнуть вони діяти взагалі, коли корона всього “мова, прийнятна для сторін”. Говорили, балакали – та й сіли заплакали. Направду, проблема української мови у власній державі, як і 100 років тому: можна заснути – і прокинутись у тому ж мовному рабстві. Нема національної свідомості – не буде й мови.

ПРОТИАНГЛІЗМ

Подача 14. ДУДЛ

Чи збагатило б мову вживання

англійського слова *бред* замість *хліб*?

У день ювілею нашої неперевершеної Катерини Білокур натрапила серед новин на таке речення: “*Google відзначив 120-річчя з дня народження української художниці Катерини Білокур святковим дудлом*”. Останнє слово в реченні викликало асоціацію лише *дурдому*. Це ж яким треба бути хворим на відчуження від власної культури, щоб, згадуючи українську художницю, яка навіть не знала слова *пейзаж*, а малювала геніяльні *краєвиди*, приплести до спогаду про неї це незугарне чуже словце.

Мимоволі згадала видатного українського мовознавця Святослава Караванського, у столітній ювілей якого зйдемо цьогогоріч 24 грудня, який саркастично зауважив щодо іншого англізма *імідж*: “*Англійське слово імідж прийшло до нас з Росії як головної бази “нової” лексики в УССР. Доцільність вживання слова імідж дуже сумнівна. Чи збагатило б мову вживання англійського слова бред замість хліб? Те саме і з іміджем. Імідж – це образ. Крім того, імідж заступає слова ім’я, лице та обличчя (вжиті зі значенням репутація, реноме). Нащо усувати з ужитку наші слова образ, ім’я, обличчя? Для хизування вченістю? Це хвороба. І хвороба не така вже й невинна. Вона є породженням і разом призвідцем національного нігілізму*” (С. Караванський. Секрети української мови, 1994, с. 148).

Отож хіба українські слова *малюнок, зображення, картинка, заставка* не покривають значення дивогляда *дудла*? Подивімося у значення та походження цього слова в англійському світі. Можливо, відразу ж відпаде бажання використовувати його в українських контекстах. Сягає цей дудл початку XVII ст. (спочатку як іменник, що позначає “дурня”, пізніше як дієслово у значенні “обдурити”): знім. *dudeltopf, dudeldopp* “простак”. Натомість англійський світ сьогодні уживає це слово у значеннях, що, звісно, закорінені в своє праджерело – і метафорично розширюючи його:

doodle 1 [ˈduːdl] *n* *розм.*

1. *розм.* бовдур, лобуряка;

2. закарлючка; безглуздий малюнок.

doodle 1 [ˈduːdl] *v* *розм. (past p. doodled, pres. p. doodling)*

1. механічно вигравати;

2. обдурювати;

3. грати на волінці.

doodle 2 [ˈduːdl] *n* *чоловічий орган.*

Y a n k e e - D o o d l e [ˌjæŋkiˈduːdl] *n* “Янки Дудл”

(*жартівлива пісенька американців*). *cock* [kɒk] *n* ~s *cock-a- doodle -doo/ crow* півні кукурікають (ВАУС, 2011, Є. Гороть та ін.).

doodle [ˈduːd(ə)l]

1. *v*

1) несвідомо малювати; малювати карлючки; писати карлючками (недбало); черкати; базграти;

2) бавитись дурницею, пустим;

3) *діял.* піддурювати, обдурювати, дурити, підманювати, обшахривувати

2. *n*

1) мазюки, карлючки, закарлючки, закарлюки; писульки-кривульки; черкання; несвідомий малюнок; грифонаж; дудл;

2) *архаїч.* балабан, бевзень, дурніло, бовдур, лобур, штурпак, надовбень; ледай, дармобит, байдич (Загальний народний англійсько-український словник, 2010).

Ще показовіше у значенні цього слова е-джерела <https://www.dictionary.com/browse/doodle>; <https://www.lexico.com/en/definition/doodle> (Словник США): **каракулі**. Зокрема, дієслово (*вживають з об’єктом або без нього*), *do · dled, doo · dling*: “малювати або писати без діла”: *Він каракулював протягом усієї лекції*.

Вживають його й метафорично: “витрачати (час) на безцільну чи дурну діяльність”; у *діалектах*: “обманювати, обдурити”; як *архаїчне*: “нерозумна або дурна людина”. Як *іменник* – це дизайн, малюнок або подібне, зроблене без дійових графіків; грубий малюнок, зроблений абияк.

То чи був сенс приплітати до геніальних картин Катерини Білокур, що, не навчаючись жодного дня в жодній школі, здобула світову славу для своїх картин, своєї культури і своєї країни? Згадалося Лесине з перекладу Френсиса Фегі “Справа ірландської мови”: “*геній завжди здобуде собі все-світне признание, хоч би він промовляв найрідше уживаною мовою*”.

То чи здобудемо ми собі визнання цим **дудлом** та іже з ним?

Ще не обтрясли з себе московського словесно-ментального бруду, як національно безхребетні вгрузли в англо-український суржик.

“*Ми запрошуємо до нашої дому всі культури, але вони не мають нас збити з ніг на порозі нашого дому*” (Магатта Ганді).



Дякуємо нашим авторам, читачам, передплатникам, просвітянам, які підтримують тижневик “Слово Просвіти”

Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. Ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об’єктивне слово, допомагають тижневику. Завдяки пожертвам ми протрималися до кінця цього року. Сподіваємося, що й у 2021 році ми будемо з вами. Їхня фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

На наше прохання про допомогу за період з 6 серпня (ч. 32 за 2020 рік) по нинішнє число газети (15 грудня 2020 року) відгукнулися:

1. Ходаківський Євгеній Іванович, професор — 1000 грн.;
2. Мочерняк Дарія Василівна — 200 грн.;
3. Ігнатенко Л. М. — 500 грн.;
4. Качановська Ярослава Михайлівна — 200 грн.;
5. Кондратович Олександра Павлівна — 200 грн.;
6. Малинко Лариса Олексіївна — 500 грн.;
7. Лахній Леонтина — 200 грн.;
8. Мельниченко Володимир Юхимович — 3000 грн.;
9. Канцер Микола Іванович — 500 грн.;
10. від Штельмах — 1000 грн.;
11. Середницький Леонід Михайлович — 1000 грн.;
12. Маковійчук Оксана Вікторівна — 100 грн.;
13. Борисова М. М. — 200 грн.;
14. Філіпчук Георгій Георгійович — 1500 грн.;
15. Кононенко Світлана Олексіївна — 200 грн.;
16. Черняхівський Олексій Іванович — 1000 грн.;
17. Чайковський О. В. від Бурштинського МО ВУТ “Просвіта” — 2000 грн.;
18. Біленко Володимир Васильович — 200 грн.;
19. Григор’єва Любов Михайлівна — 300 грн.;
20. Тимошик Микола Степанович, м. Київ — 1000 грн.;
21. Горинь Богдан Миколайович, м. Київ — 5000 грн.;
22. Мовчан Павло Михайлович, м. Київ — 20000 грн.;
23. Голота Любов Василівна, м. Київ — 5000 грн.;
24. Скринник Ольга Пантеліївна, м. Київ — 250 грн.;
25. Ніна О. “Щоб не замулилося цілюше джерело рідного слова” — 200 грн.;
26. Шмигельський Іван Васильович — 500 грн.;
27. Галенко Віктор Павлович — 300 грн.;
28. Путько Ярослав Романович — 1500 грн.;
29. Омельчук Роман Юстинович — 1000 грн.;
30. Красовський Володимир Захарович — 200 грн.;
31. Іванченко Микола Васильович — 200 грн.;
32. Михайлюк Людмила Павлівна — 200 грн.;
33. Здоровий Анатолій Кузьмович — 200 грн.;
34. Матвійчук Валентина Феодосіївна — 200 грн.;
35. Агромаков П. М. — 503 грн.;
36. Короненко-Слабошпицька Світлана Анатоліївна — 500 грн.;
37. Слабошпицький Михайло Федотович — 2500 грн.;
38. Слабошпицька Людмила Пилипівна — 3500 грн.;
39. Ігнатенко Леонід Миколайович — 1000 грн.;
40. Семистяга Володимир Федорович — 1000 грн.;
41. Тимошевська Дора Григоріївна — 500 грн.;
42. Мельничук А. В. — 150 грн.;
43. Яловега Степан Іванович — 200 грн.;
44. Григоренко Віктор — 200 грн.;
45. Сирай Олександр Йосипович — 500 грн.;
46. Степаненко Микола Іванович — 1500 грн.;
47. Гуменюк Галина Денисівна — 200 грн.;
48. Франчук Валерій Олександрович — 700 грн.;
49. Беркоша Дмитро Теодорович — 300 грн.;
50. Паламаренко Ганна Мілентіївна — 200 грн.;
51. Благодійний внесок (без імені) від 20.08.20 — 1400 грн.;
52. Касьяненко Марія Степанівна — 200 грн.;
53. Колодний Анатолій Миколайович — 1000 грн.;
54. Олешук Ігор Андрійович — 250 грн.;
55. Боцій Семен Кирилович — 300 грн.;
56. “ВААП” — 9720 грн.;
57. Столярова Анна Петрівна — 1000 грн.;
58. Фолітарчук Анатолій Васильович — 500 грн.;
59. Кублій Лариса Іванівна — 500 грн.;
60. Ющук Іван Пилипович — 1000 грн.;
61. Глаголюк Олексій Васильович — 1000 грн.;
62. Глаголюк Василь Петрович — 1000 грн.;
63. Маковей Дарія Юліанівна — 1000 грн.;
64. Гавалешко Ніна Никифорівна — 300 грн.;
65. Ющенко Микола Іванович — 300 грн.;
66. Гумницький Ярослав Михайлович та Гумницька Наталія Олексіївна — 1000 грн.;
67. Гейко Ніна Семенівна — 500 грн.;
68. Кардаш Лідія та Кардаш Сергій — 1000 грн.;
69. Жулинський Микола Григорович — 2000 грн.;
70. Сухоставська Тетяна Олексіївна (від Халицької Л. С.) — 200 грн.;
71. Андрійчук Віктор Григорович — 500 грн.;
72. Лупій Олесь Васильович — 1000 грн.;
73. Горачкун Микола Опанасович — 1000 грн.;
74. Мьяльниця Л. В. — 500 грн.;
75. Кабин Роман Васильович — 100 грн.;
76. Вовченко Петро Трохимович — 500 грн.;
77. Кондратій Іванна Михайлівна — 500 грн.;
78. Мельниченко Володимир Юхимович — 1000 грн.;
79. Мельничук Ярослава Богданівна — 1000 грн.;
80. Мельничук Богдан Іванович — 1000 грн.;
81. Давиденко Валентина — 300 грн.;
82. Ігнатенко Леонід Миколайович — 1000 грн.;
83. Колесникова Марія — 200 грн.;
84. Баран Петро Іванович — 500 грн.;
85. Передерій Олексій Олексійович — 500 грн.;
86. Кравець Тетяна Фаустівна — 300 грн.;
87. Татарин Віра Іванівна — 200 грн.;
88. Дробенко Валентин Сергійович — 1000 грн.;
89. Халецька Любов Сергіївна — 200 грн.;
90. Об’єднання Галицького р-ну м. Львова ВУТ “Просвіта” ч/з Павлюк М. А. — 2300 грн.;
91. Передерій Олексій Олексійович — 500 грн.;
92. Галич Іра Петрівна — 500 грн.;
93. Дудикевич О. В. — 400 грн.;
94. Лучнікова Тетяна Францівна — 200 грн.;
95. Служанська Зеновія — 500 грн.;
96. Островська Юлія Михайлівна — 500 грн.;
97. Старюк Н. В. — 500 грн.;
98. Музиченко Олександр Дмитрович — 800 грн.;
99. Слободянюк Степан Мефодійович — 200 грн.;
100. Шмигельська Людмила Миколаївна — 1000 грн.;
101. Верчик Антоніна Володимирівна — 200 грн.;
102. Яковенко Василь Миколайович — 500 грн.;
103. Стасик Юлія Іванівна — 300 грн.;
104. Мартиновський Юрій Григорович — 600 грн.;
105. Семенюк Григорій Фокович — 700 грн.;
106. Андрійчук Петро Олександрович — 2000 грн.;
107. Бучма Христина Олексіївна — 500 грн.;
108. Хома Марія Михайлівна — 200 грн.;
109. Морозова Ганна Георгіївна — 1000 грн.;
110. Швець Петро Васильович — 200 грн.;
111. Ігнатенко Леонід Миколайович — 1000 грн.;
112. Стасик Юлія Іванівна — 100 грн.;
113. Патик Оксана Володимирівна — 1000 грн.;
114. Мельниченко Володимир Юхимович — 1000 грн.;
115. Служинська Зиновія — 500 грн.;
116. Служинська Олександра — 500 грн.;
117. Тимчишин В. Д. — 200 грн.;
118. Бондарчук Андрій Іванович — 1000 грн.;
119. Ступак Антон Григорович — 400 грн.;
120. Мьяльниця Л. В. — 1000 грн.;
121. Шокіна Вікторія Ігорівна — 700 грн.;
122. Стебловська Леоніла Петрівна — 200 грн.;
123. Іваненко А. В. — 500 грн.;
124. Митюра Валентин Іванович — 500 грн.;
125. Подольчук Олександр Йосипович — 500 грн.;
126. Ігнатенко Леонід Миколайович — 1000 грн.;
127. Логінова Надія Антонівна — 250 грн.;
128. Сопівник Михайло Пантелеймонович — 250 грн.;
129. Філь Павло Іванович — 300 грн.;
130. Близнюк Олекса — 500 грн.;
131. Бурштинська — 1000 грн.;
132. КУ “Центр культури і мистецтва” ЗОР — 5000 грн.;
133. Гончаренко Катерина Олександрівна — 700 грн.;
134. Ситник Віктор Тимофійович — 1000 грн.;
135. Стасик Юлія Іванівна — 100 грн.;
136. Парубочий Й. С. — 600 грн.;
137. Сухар Юрій Михайлович — 1000 грн.;
138. Чистобородова З. С. — 100 грн.;
139. Чубата Дарія Дмитрівна — 500 грн.;
140. Пилипчук Василь Григорович — 2000 грн.;
141. Пазій Іван Пилипович — 200 грн.;
142. Топюк Ліна Іванівна — 300 грн.;
143. Щепітчак Мiron Григорович — 400 грн.;
144. Мельниченко Володимир Юхимович — 1000 грн.;
145. Бондарчук Андрій Іванович — 1000 грн.;
146. Малюта Іван — 250 грн.;
147. Андрушків Б. М. — 200 грн.;
148. Ігнатенко Леонід Миколайович — 1000 грн.;
149. Іванов Дмитро Йосипович — 5000 грн.;
150. Ілюшик Григорій Якович — 200 грн.;
151. Ющенко Микола Іванович — 200 грн.;
152. Живилко Віталій Петрович — 500 грн.;



Молодь обирає «Просвіту»

Наталія СИНІЦЯ,
відповідальний секретар Івано-Франківської міської «Просвіти».

152-ту річницю товариства «Просвіта» правління Івано-Франківського міського об'єднання вшанувало святковим розширеним засіданням. Голова об'єднання — заступниця завідувача кафедри мовознавства Івано-Франківського національного медичного університету, докторка філософії, професорка Марія Гуцол у залі Музею народної шани Кобзареві, наголосила на ролі міського об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка в житті івано-франківців.

Привітали із річницею пам'ятної дати просвітян представники департаментів культури (О. Левицька) та освіти і науки міської ради (З. Касян та У. Чупрунов), а голова Івано-Франківської ОТГ Руслан Марцінків та заступник голови обласної «Просвіти» Михайло Січка прийшли на свято з нагородами. Вручено подяки міського голови за активну громадську і культурно-просвітницьку діяльність та з нагоди 152-ї річниці «Просвіти» директору Фізико-технічного ліцею-інтернату Івано-Франківської обласної ради при Національному технічному уні-

верситеті нафти і газу Мирославу Янишівському, директору ліцею №1 Любові Мурзі, заступникам голови міського об'єднання товариства оцю-капелану Орестові Путьку і поетові та журналісту Іванові Гавриловичу. Грамотами обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка відзначено голову міської «Просвіти» Марію Гуцол, її заступника Ганну Дорошенко, членів правління об'єднання Галину Терлецьку, Володимира Бошюрка, Анатолія Андрусика та Олега Вівчаренка. Отримали грамоти і подяки міського об'єднання товариства не тільки низка очільників первинних осередків «Просвіти», членів Правління і Ради, її активісти, а й міський голова Руслан Марцінків — за високу громадянську активність, вагомий особистий внесок в українське відродження, розвиток національної культури, розбудову і зміцнення Української держави та підтримку «Просвіти».

На засіданні осередок «Просвіти» Фізико-технічного ліцею-інтернату презентував свою роботу, про яку розповіли голова осередку Марія Остап'юк-Субичева та директор закладу Мирослав Янишівський. Цим розпочато свого роду огляд просвітянських осередків навчальних закладів міста.

Із виступу Марії ГУЦОЛ:

Товариство продовжує бути оберегом національного духу в нашому місті, рішуче виступає за утвердження української мови як єдиної державної і офіційної мови в Україні, як невід'ємної ознаки нації, скерувало свою роботу на неухильне виконання 10-ї статті Конституції України.

«Просвіта» є основним об'єднавчим фактором всіх демократичних сил заради утвердження національних основ української державності. Для цього залучаємо в свої ряди нові інтелектуальні сили, широкі верстви інтелігенції.

Завдання «Просвіти» — сприяти розширенню мережі первинних осередків в місті, зокрема в університетах і академії, в училищах і технікумах. Продовжити роботу над створенням української наукової, технічної, медичної термінології та фахових словників. Налаштувати постійну роботу із старшокласниками, студентськими Братствами всіх вузів міста, координуючи виховну роботу з міськвиконкомом і депутатами міської Ради. Разом з гуманітарним департаментом міської влади залучити до активної участі молоді у всіх важливих святах та імпрезах міста. Організувати науково-практичні конференції (семінари) з питань обміну досвідом щодо патріотичного, релігійного і культурно-мистецького виховання молоді. Сприяти становленню «Молодої Просвіти» у всіх навчальних закладах міста.

Здійснюючи перевірки стану використання державної мови, вимагати згідно з Конституцією України від всіх державних службовців, працівників виконавчих, силових, контролюючих структур, пріоритету української мови. Вважати керівників усіх департаментів державної адміністрації персонально відпо-

відальними за функціонування державної мови в підконтрольній сфері суспільної діяльності. За порушення цих умов винних притягувати до відповідальності аж до звільнення з посади; забезпечити дієвість системи негайного конкретного реагування на інформацію щодо порушення державного права української мови; здійснювати перевірки стану використання державної мови; добиватись скасування реєстрації підприємств, які зареєстровані з порушеннями закону про мову, або систематично порушують його в процесі своєї діяльності.

Здійснювати підтримку тих організацій, які розвивають національну промисловість, сільськогосподарське виробництво, дбають про справедливий соціальний захист і задоволення культурних потреб громадян, забезпечують державний пріоритет української мови і підтримують українську національну культуру.

Згуртувати просвітян, які були в осередках ліквідованих підприємств, в територіальні осередки або в осередки при Правлінні чи в НД «Просвіта». Співпрацювати з духовенством. Організувати онлайн конкурс-фестиваль «Мова рідна, слово рідне». Проводити краєзнавчі заходи. Вносити та коригувати описи історії рідного села (тих сіл, які входять в теперішню ОТГ) у Вікіпедії.

Завершити вручення квитків нового зразка членам первинних осередків. Упорядкувати регулярну сплату членських внесків.

Ми вневнені у відновленні і посиленні впливу «Просвіти» бо її місія простягається з минулого до наших днів, коли здобута самостійність українців потребує реального захисту і повноцінного, потужного втілення у всіх структурах держави і суспільства.



Марія ОСТАП'ЮК-СУБИЧЕВА,
вчитель Івано-Франківського фізико-технічного ліцею Івано-Франківської обласної ради

На прикладі роботи первинного осередку «Молода Просвіта» продемонструємо вагомість внеску цієї громадської організації в національно-патріотичне виховання молоді в наш час, набуття ними соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, формування активного громадянина Української держави.

Щорічно ліцеїсти проходять шестиденну краєзнавчу практику, мандруючи бойовими шляхами Січових стрільців, воїнів ОУН-УПА на теренах Болахівщини та Надвірнянщини. Особливістю цих заміських поїздок є вишкіл юнацтва у кращих традиціях елітних шкіл Галичини, це стимулює розвиток активності, цілеспрямованості, самоорганізації та самоуправління. Ранкові шиккування з підняттям національного прапора під супровід державного гімну, вечірні — з підсумками дня та співами народних, стрілецьких, повстанських і сучасних українських пісень. Почесною місією осередку молодих просвітян є укладання Похідного співака, який допомагає сформувавши ліцеїстам пісенний репертуар на той чи інший вечір. Для більшості ліцеїстів стає відкриттям, що українська пісенна творчість є багатогранною та яскравою, а кожна пісня сповнена глибоким змістом. Найбільшою винагородою для вихователів-викладачів є висловлювання ліцеїстів про те, що в їхніх збірниках аудіозаписів тепер переважають українські пісні.

Родзинкою осередку є проведення щорічного конкурсу «Панночка ліцею» та «Парубок ліцею». Такі заходи спонукають акумулювати і проявити свої організаційні та творчі здібності не тільки конкурсанти але й вболівальників.

Члени осередку «Молода Просвіта» організують в лі-

цеї проведення Дня вишиванки. В третій четвер травня кожен охочий до збереження та популяризації української вишиванки вдягає національну сорочку. У нас таких охочих абсолютна більшість.

Непересічною подією у роботі «Молодої Просвіти» є підготовка та проведення зустрічей з відомими діячами Прикарпаття. Ліцеїсти приймали режисера та актора Ростислава Держипільського, відомого громадського діяча та правозахисника Володимира Ковальчука, спортсмена-ветерана Івана Файчака та багатьох інших.

Просвітяни беруть активну участь у заходах, що проводить адміністрація: свята Стрілецької слави, відзначення річниці Голодомору, бою українського війська під Крутами, Дня української писемності, Шевченківських днів.

Молоді просвітяни є активними учасниками різних громадських заходів нашого міста. Ліцеїсти були однією з найчисельніших спільнот, що споглядала за реконструкціями історичних подій Бою під Крутами та Листопадового чину, брала участь у святкуванні 100-річчя ЗУНР у м. Івано-Франківську. П'яту частину гравців сеансу одночасної гри в шашки на 150-ти дошках до 150-річчя товариства «Просвіта» теж склали члени осередку «Молодої Просвіти» Фізико-технічного ліцею.

Особливу значущість для формування в підлітків ціннісних (гуманістичних, громадських і духовних) орієнтирів мають благодійні проекти соціального спрямування. Від початку існування осередку ліцеїсти беруть участь у благодійній акції «Миколай іде до сиріт». Раніше щорічні подарунки передавали в інтернати для дітей, які залишилися без батьківського піклування, а зараз ФТЛівці допомагають Миколаю прийти до дітей-сиріт, батьки яких загинули в АТО.

Чимало разів відбувалися акції «Подаруй книгу». В подарункові приймалася винятково україномовна література і кілька сотень книжок отримали воїни АТО, ліцеїсти Одеського вій-

ськово-морського ліцею, учні шкіл прифронтових районів Донбасу.

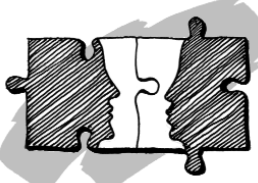
Особливий внесок «Молодої Просвіти» у підготовку та проведення новорічних урочистостей. Ліцейський осередок створює свято для тих, хто став їхніми друзями і порадиниками, хто сіє в їхніх душах зерно мудрості, любові до своєї держави і до ближнього — для викладачів. Просвітяни готують і особисто дарують кожному працівнику ліцею святкову листівку та новорічну кулю з логотипом «ФТЛ» та малюнком патріотичної тематики. Такі ж новорічні сувеніри отримують і ліцеїсти, що стали переможцями різних інтелектуальних змагань — олімпіад, турнірів, конкурсів. Всі ліцеїсти отримують в дарунок «Коляднички» — збірники колядок та віншувань, укладачами яких теж є юні просвітяни. Також члени осередку є активними учасниками Вертепного дійства.

Пандемія коронавірусу змусує до пошуку нових способів проявити себе. Завдяки креативності і творчості керівника художньої творчості, музиканта та просвітянина Сергія Базовського у ліцеї почали створювати музичні патріотичні та тематичні фільми: «Борцям за волю України», «Ми пам'ятаємо. Голодомор 1932-1933 рр.», «Різдво». Юним просвітянам особливо до вподоби цей новий вид діяльності, вони охоче стають акторами цих кінокартин.

Сучасна молодь — це покоління, яке підтримує процеси формування демократичної незалежної держави, відродження України, потребує більш конструктивних та динамічних еволюційних кроків щодо розвитку суспільства. Врешті, це генерація людей радикально налаштованих. Участь у молодіжних громадських організаціях є важливим шаблем для молоді до їхньої активної громадянської позиції в дорослому житті. Віриться, що сьогоднішні юні просвітяни стануть активними громадськими діячами, політиками і волонтерами, які збережуть самостійну незалежну державу та відродять економічну могутність України.

Це лише частина досвіду національно-патріотичного виховання молоді, в якому активну, а часто й провідну роль відіграє товариство «Молода Просвіта». Отже товариство «Просвіта» має важливу місію в українському суспільстві, воно не втратило своєї значимості протягом 152 років і є важливим рушієм формування громадянського суспільства у демократичній державі.

Всеукраїнська товариство «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка висловлює глибоке співчуття голові контрольно-ревізійної інспекції Товариства «Просвіта» Черняхівському Олексію Івановичу з приводу тяжкої втрати — смерті дружини Ганни Василівни. Царство небесне і вічна пам'ять.



Святослав ПРАСК, письменник, політичний і громадський діяч, учасник руху шістдесятників, голова Костопільської “Просвіти” у 1989–1993 р.р.

*Продовження.
Поч. у ч. 50 за 2020 р.*

Мені з особливим сердечним трепетом приємно згадувати хвилюючі і незабутні миттєвості українського пробудження після довгої і безпросвітної ночі комуністичного тоталітаризму, адже долею судилося стати тоді біля керма воскреслої “Просвіти” в нашому краї. То була нелегка праця, бо, пам’ятаючи більшовицьку репресивну систему, до відродження “Просвіти” прихилилися душею й серцем лише найодчайдушніші представники українства, себто одиниці. Однак добре, що знаходилися сміливці, в яких українотворний волелюбний поклик серця був сильнішим від скоуючого під’ярменого безволля страху, і вони, впливаючись у просвітнянські ряди, несли незламний дух українства в народні маси. Адже воскресаюча Україна вимагала насамперед навіть не економічних зрушень, а духовного самоусвідомлення, власне, зміни ментальності як такої, з під’ярмної меншовартісної у повноцінну незалежницьку, тобто державницьку. Властиво, на перший план тоді виходило саме наше національне відродження. Під цим широким терміном “національне” розуміється не лише вузький спектр чогось етнічного, ні. Це – і наша культура, і духовність, і правічна християнська мораль, яку безбожні комуністи затоптали в багновище атеїстичного вульгарного нігілізму.

Назагал, ми розуміли, що ці два наріжні камені спільноти – економічне переродження і національне відродження – настільки взаємозв’язані, що, відмахнувшись від одного, прирікаємо на загасання другий, бо духовність і добробут, мовби два крила одного птаха, що зветься поступом.

А почалося все в Костополі з того, коли десь у кінці далекого 1988 року мені несподівано потелефонував незнайомець, що відрекомендувався Богданом Дідичем, запропонувавши долучитися до створення осередку шанувальників української мови в нашому місті. Звісно ж, я сприйняв цей телефонний дзвінок з настороженістю, подумавши, що це, може, знову хитрі витівки КДБ, адже через це каральне більшовицьке відомство свого часу мені довелося витерпіти чимало нелегких випробувань. На початку шістдесятих років минулого століття ці репресивні структури грозилися виключити мене з Львівського державного університету ім. Івана Франка за так званий “україн-

Костопільщина просвітянська

«Просвіті» Костопільщини – 100

ський буржуазний націоналізм”. Врятував мене тоді ректор університету Євген Костьович Лазаренко, але незабаром і сам поплатився своєю посадою з подібним звинуваченням. Згодом, учиняючи на Костопільщині, ці надсекретні органи теж не давали мені спокою, довівши до тяжкої недуги, і я майже чотири роки відлежав по різних лікарнях. Отож, як мовиться, доводилося дмухати й на холодну воду.

Остаточо упевнився лиш тоді, коли довідався, що порадив Богданові Дідичу звернутися до мене Василь Червоний, який тоді вже організував на рівненському “Азоті” осередок шанувальників української мови. Членом цього осередку був мій однокурсник Любомир Шеремета, який і порадив Червонієві мою кандидатуру.

Довгий час, якщо так можна висловитися, національно-демократичні сили Костополя склалися із нас двох. Згодом до нас долучився вчитель-історик за фахом Семен Степанович Данильчук, що працював тоді директором Костопільського краєзнавчого музею. Ми збиралися у мене вдома, раділися, як найпродуктивніше організувати свою діяльність. Богдан Дідич почав створювати на Костопільському хлібозаводі, де він тоді працював, осередок товариства шанувальників української мови. Усе ніби йшло добре, багато робітників підприємства виявили бажання стати членами новоствореного громадського об’єднання. Аж тут раптом прикра несподіванка – перший осередок шанувальників української мови на хлібозаводі самоліквідувався. Начебто причетними до цього стали органи КДБ. Імпульсивний і зазвичай категоричний у своїх судженнях Семен Степанович у розмові зі мною, почувши цю прикру новину, одразу виніс безкомпромисний вердикт, що, мовляв, Богдан Дідич навмисне розпустив осередок товариства шанувальників української мови. Я, знаючи, з якими труднощами йому вдалося організувати осередок, категорично заперечив:

– То неправда. Тут річ у іншому. Просто зерно, як мовиться в Святій Євангелії, було посіяне на невідготовлений для цієї мети ґрунт, тому й не зійшло.

Отож після невдалої спроби діяльності Товариства шанувальників української мови на Костопільському хлібозаводі, впливала на поверхню складна проблема неготовності людей до залучення їх навіть до боротьби за збереження рідної мови, вже не говорячи про складніші завдання. Такий прикрий стан речей вимагав певної роз’яснювальної роботи. Редактором часопису працював колега, письменник Петро Велик. Задум удався і вже 27 квітня 1989 року в “Червоному промені” з’явилася моя перша велика стаття “Рідна мова – душа народу”. Незабаром ще одна – “Шануймо рідну мову”, вже із закликом до творення осередків шанувальників української мови в районі. Згодом подібних чи іншого змісту моїх ґрунтовних національно-відроджувальних статей не тільки в районці, а й в іншій пресі, було опубліковано десятки і десятки.

Не стверджую, що саме це стало абсолютним рушієм того, що крига страху чи застережної

обережності скресла і зрушила з місця, але переконаний, що це дало перший просвітницький поштовх у руйнуванні в серцях людей установлених більшовизмом меншовартісних стереотипів. І після того, як у моєму помешканні 18 липня 1989 року започаткувала діяльність ініціативна група зі створення в районі Народного Руху України, до якої увійшли Богдан Дідич, Святослав Праस्क, Семен Данильчук, Олександр Козак та Валентин Крамар, мені випало заново організувати Товариство шанувальників української мови, а Богданові Дідичу – Народний Рух. Я тоді працював учителем географії міської середньої школи № 1 ім. Тараса Шевченка, а директором школи був справжній український патріот Василь Кондур, товариство шанувальників української мови започаткувалося саме у школі, що носить ім’я славного Кобзаря.

Отож з другої половини вересня 1989 року мій географічний кабінет став місцем засідань новостворюваного Товариства, що збиралося тут вечорами два, а то й три рази на тиждень. Першими його членами стали саме вчителі першої школи Анатолій Вакулка, Петро Середа, Людмила Жук, Пилип Гордійчук та інші. Згодом до педагогів долучилися колишні політв’язні Сергій Савелюк, Антон Жданюк і його дружина Олеся. Потім освітяни інших шкіл міста і району: Параскевія Вибач та Галина Царук, яка в той час завідувала початковою школою в с. Рокитне. Невдовзі до товариства долучилися лікарі Ярослав Кулик та Ілля Колтуцький. Незабаром його поповнили Тамара Малишевська та славне подружжя Любов і Василь Кочеровці, Мирон Везденко, Ніна Зелінська, Ганна Васильчук, архітектор Богдан Брійовський та багато інших, усіх і не перелічити.

“Товариство української мови і культури “Спадщина”, головою якого обрали мене, через якийсь місяць-півтора своїм складом явном вийшло за рамки СШ № 1. Членами товариства були започатковані просвітнянські секції “Живе слово”, “До історичних джерел”, “Символи України”, “Український пісенний фольклор”, “Народні традиції і звичаї” та найголовніше, створено фольклорно-етнографічний вокальний ансамбль “Батьківські криниці”, метою якого стало пропагування пісенної народної творчості польського краю. Керівником ансамблю було запрошено професійного музиканта Михайла Куровського.

Або ж і досі пам’ятається, хоча минуло вже відтоді три десятиліття, як одного разу несподівано у клас веселою галайстрою заходять школярі в барвистому вертепному вбранні – і звучить різдвяна колядка, наче живильний подих якихось загадкових піднебесних янгольських сил. Ініціатором цього сміливого дійства стала голова секції “Український пісенний фольклор”, учителька української мови Людмила Жук. Або ж як на уроці народознавства “Кобзар у моїй сім’ї” у вчительки французької мови Софії Пасевич учні цілого її класу добровільно зголосилися стати юнацькою секцією шкільного Товариства української мови і культури. Товариство швидко росло і міцніло,

і вже 21 березня 1990 року було зареєстроване в Головній раді Всеукраїнського Товариства української мови в Києві, реєстраційне свідоцтво якого підписав тодішній голова Товариства Дмитро Павличко.

У 1990 році Товариство взялося за серйозніші справи, зокрема за відзначення на гідному рівні Шевченківських святкувань у місті та районі. Але найретельніше готувалися до знаменної дати перепоховання останків Великого Кобзаря на Канівській горі. Товариство запропонувало педагогічній школі, остерегаючись, що його районна влада може не послухати, аби від імені колективу школи, що носить ім’я Тараса Шевченка, звернутися до районної ради з проханням про спорудження пам’ятника Кобзареві в Костополі. І задум удався, влада пішла назустріч, прийнявши відповідне рішення 8 травня 1990 року. В свою чергу Товариство “Спадщина” організувало багатолюдний мітинг-концерт на тодішній площі Радянській, який відбувся 22 травня 1990 року, до якого долучилися заклади культури та освіти міста, ба й навіть райком компартії в особі його першого секретаря Анатолія Левковича.

Напередодні мав довгу і непросту розмову з А. Левковичем. Його лякало, що просвітняни прийдуть на мітинг з синьо-жовтими прапорами, під якими йому доведеться виступати. Тому прозвучала його тверда вимога, аби на майдані української національної символіки не було. Друге питання носило суто особистий характер. Аби читачеві стала зрозумілішою його суть, мушу повернутися думками до його передісторії. В студентські роки ми, група однодумців, організували нелегальний політичний гурток “Визволення”, який випало очолювати мені. Коли на членів нашого гуртка раптом вийшли органи КДБ, ми змушені були припинити його діяльність. Внаслідок доброї законспірованості, чекістам не вдалося встановити його існування, бо тоді б ніщо нас не врятувало від відрахування з вузу і, звісно ж, в’язниці. Ми тоді прийшли, як виявилось згодом, до правильного висновку, що зробити революцію знизу, в системі, яка аж кишить сексотами КДБ, неможливо, тому потрібно готуватися до революції згори. А для цього потрібно всякими способами проникати в керівні органи комуністичного монстра. Адже Радянський Союз таки розвалився внаслідок революції згори. Отож вирішили цю ідею втілювати в життя після закінчення вузу. Найвищою проникнення у владні структури добився мій заступник по гуртку Іван Білоус. Він на Тернопіллі спочатку доріс до першого секретаря райкому комсомолу, а потім його призначили секретарем комсомольської організації Тернопільського медінституту. Кадебісти його зупинили вже тоді, коли його кандидатуру запропонували на посаду другого секретаря міського партії. Його життєвий і політичний шлях назавжди зупинила психіатрична лікарня. Комуністична система вміла прибирати неугодних.

Мені також доволі легко вдалося влаштуватися завідувачем шкільного відділу Костопільського райкому комсомолу. Однак через якихось три місяці мене віднайшло таки львівське ка-

дебітське досье. У райкомі комсомолу спричинився справжній переполюх: у їхні ряди затесався чужак за духом, та ще й син політв’язня-бандерівця. Якраз співпало, що помер мій батько, і через день чи два мене забрали до армії. Правда, служив я лишень рік. У кінці служби усіх, хто мав вищу освіту, забрали на курси офіцерів запасу. Однак офіцерського звання я так і не одержав. Причиною стала характеристика А. Левковича, що був тоді першим секретарем райкому комсомолу, яка за сталінських часів тягнула б не менше як на двадцятку “сибірських курортів”.

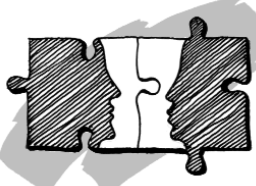
Одне слово, Анатолій Йосипович мене дуже просив, навіть благав, аби я на мітингові не розповів людям про цей факт двадцятип’ятирічної давності. Клявся-божився, що змусили його її написати органи КДБ.

Просвітняни тоді справді не використовували української національної символіки, проте я звернувся до рухівців, аби ті прийшли на мітинг із синьо-жовтими знаменами. Виступи промовців чергувалися з виконанням пісень, читанням віршів. Свою високу виконавську майстерність продемонстрував вокальний ансамбль Товариства української мови “Батьківські криниці”, читець Анатолій Вакулка, співаки Михайло Куровський і Богдан Брійовський та інші аматори сцени.

Добрим словом хочеться згадати й активного просвітнянина Григорія Бучка, який тоді був головою Костопільської міської ради. Саме завдяки йому того знаменного дня був установлений пам’ятний камінь на місці, де з часом вознісся над майданом постамент Великому Кобзареві, було зібрано перші півтисячі карбованців на пам’ятник славному Тарасові.

Наступна доленосна подія була проведена Товариством української мови і культури “Спадщина” спільно з районним осередком Народного Руху України з нагоди підняття у місті національного синьо-жовтого прапора на центральній площі Костополя. Ніде було голці впасти, вона просто була переповнена від бажаних власними очима побачити це перше і знакове історичне дійство на повстанських теренах, яке відбулося 19 серпня 1990 року. На освячення і підняття синьо-жовтого стягу тоді приїхала величезна делегація з Рівного на чолі з Василем Червонієм та Рівненський просвітнянський хор. Ведучим на мітингу був Пилип Гордійчук, активний член Товариства шанувальників української мови, історик за фахом, довголітній директор Костопільської СШ № 1 ім. Тараса Шевченка та ведучий просвітнянського клубу “Істина”, який щотижнево засідав у Костопільському шаховому клубі “Сузір’я”, яким керував і досі керує Олександр Козак. Учасники мітингу оваціями зустріли виступ Анатолія Вакулки, який майстерно прочитав чудовий вірш Віктора Баранова “До українців”. Єпископ Української Автокефальної Православної Церкви Антоній освятив прапор, лунали українські повстанські та стрілецькі пісні у виконанні Рівненського просвітнянського хору, яким керувала чарівна Леся Миськова.

Закінчення на стор. 6



“Просвітництво серед нашого народу ще довго себе не вичерпає, бо перед ним просто необмежені обшири діяльності”.

Закінчення.
Поч. на стор. 5

Костопільщина просвітянська

«Просвіті» Костопільщини – 100

2 квітня 1991 року було зареєстроване Костопільське районне Товариство української мови, реєстраційне свідчення якого під номером “шість” підписав голова Правління Рівненського обласного ТУМу Борис Степанишин. Незабаром районне товариство до своєї назви додало ще вагоміше слово “Просвіта”. Відбулося налагодження тісніших зв’язків з Українською Автокефальною Православною Церквою. За порадою Рівненського єпископа УАПЦ владики Полікарпа, почався збір підписів для створення першої громади УАПЦ в Костополі. Православним активістам Софії та Іванні Лесів за короткий час вдалося зібрати понад 900 підписів прихожан.

Для поживлення своєї діяльності новостворена районна рада “Просвіти” вирішила на базі ансамблю “Батьківські криниці” створити просвітянський гурт “Поліщуки”. Він складався з мистецької, власне, художньої частини співаків-аматорів, яким взявся керувати лікар за професією, народний музикант і ширий патріот за покликанням Ярослав Кулик. І в дощ, і в холод та стужу, де він лишень не бував з нами із своїм нерозлучним баяном. Інша, власне, просвітянська частина гурту, складалася із добрих ораторів-промовців та знавців української історії (це зокрема Анатолій Вакулка, Пилип Гордійчук, Святослав Праск та Петро Серета), і майстерних оповідачів.

Відчувши вагому силу і зростаючу популярність рухівців і просвітян, районна влада дозволила їм збиратися на шовіторкові засідання в районному Будинку культури. Але так тривало до тих пір, поки не сполошило суспільство шипучо-змійне лякливе слово ГКЧП. Свою справжню політичну орієнтацію місцева влада проявила миттєво, перекривши враз доступ демократам до районного Будинку культури. Просвітянські і рухівські активісти вирішили провести своє засідання на міському стадіоні. Одноголосно прийняли рішення наступного дня провести мітинг протесту проти ГКЧП і фарисейської місцевої районної влади. Такий мітинг відбувся біля міського універмагу, трибуною якого стали високі сходи міського торгового закладу. Найважливіші і найпатріотичніші костопільчани прийшли висловити свій гнівний протест проти спроби контрреволюції.

ГКЧП потерпіло крах, а з його безславною кончиною почався остаточний розпад імперії зла і Україна врешті стала незалежною державою. Однак праці для просвітян не зменшувалося, адже сама система залишалася конуністичною, при владі їй далі знаходилася стара партноменклатура.

Напевне, саме через оту зростаючу популярність серед краян районного просвітянського товариства, тодішній голова Костопільської районної ради народних депутатів М. Кособутський і вирішив з метою послаблення всезростаючої конфронтації між владою і суспільством запросити мене до праці в райвиконком, де я очолив відділ національного відродження “Просвіта”. У мій трудовий книжку від 1 жовтня 1991 року так і записано: “Прийнятий на посаду головного спеціаліста райвиконкому з питань національного відродження “Просвіта”. Нині, з відстані часу, мушу визнати, що це був сміливий крок Миколи Михайловича, ад-

же він, мабуть, чи не перший в області відважився взяти мене, демократа-опозиціонера у свій апарат. Тодішній мій прихід у місцеву владу став знаковою віхою в розвої просвітянської діяльності на наших повстанських теренах. Адже виходило, що “Просвіта” в районі набула офіційного статусу. Не забарилися й вагомі зрушення в її діяльності. Мені вдалося запровадити в життя “Довгострокову цільову програму з українського національного відродження”, затверджену і профінансовану сесією районної ради. Її змушені були виконувати всі керівні органи на місцях. Районна програма була широкомасштабною та всеохоплюючою. Відразу була створена районна комісія з виконання новоприйнятого державного закону про українську мову. Перевіряючи одержали спеціальні посвідчення, затверджені районною радою і підписані її головою. Був складений чіткий графік виступів просвітянського гурту “Поліщуки” в селах району та забезпечення його транспортом. Сільські клуби були переповнені від бажаючих його послухати. А відтак інтенсивно створювалися нові сільські осередки “Просвіти”, а в школах – юнацькі секції. Мені вдалося розробити програму для учнівської просвітянської діяльності, що складалася з дев’яти напрямків, себто секцій. Найважливішими з яких були: “Національні символи України”, “До історичних джерел”, “Живе слово”, “Мій родовід”, “Я християнин” та інші. Найважливіше, що вже на офіційному рівні в районі почалися відзначення Дня соборності, Дня героїв Крут, Річниць УПА, Шевченківських свят, Дня Матері тощо. Просвітяни включилися у збір інформації про повстанський рух, у розшук могил загиблих воїнів УПА та спорудження пам’ятників полеглим героям.

Але однією з найважливіших подій того далекого часу було започаткування випуску в районній газеті просвітянської сторінки “Батьківські криниці”, перший номер якої побачив світ 31 жовтня 1991 року. Вона відіграла важливу роль не тільки в інформаційній обізнаності наших краян з просвітянською діяльністю на теренах Костопільщини, а й в організаційній і методичній допомозі сільським і шкільним просвітянським осередкам. Я радий, що теперішній енергійний та діловий голова районного Товариства “Просвіти” пан Іван Степанюк після тривалої перерви відродив у “Новинах Костопільщини” випуск просвітянської сторінки “Батьківські криниці”, а з нею і застимулював новий сплеск просвітянської діяльності в районі.

Першим дієвим сільським осередком “Просвіти” на Костопільщині в ті далекі часи став Базальтівський, який організував і очолив колишній повстанський зв’язковий та довголітній політ’язень сибірських концтаборів, робітник Іванодолінського базальтового кар’єру Віктор Довжаниця. Свою діяльність він присвятив пошуку могил воїнів УПА. На одному знакомому факті хочу наголосити. Мова йде про перші президентські вибори в Україні, на яких дуже дивну, власне, наперед програвшу, позицію зайняли демократичні сили, висунувши півдвожичи кан-

дидатів на президентське крісло. Пам’ятаю, як тоді на збори демократичних сил Костопільщини приїхав покійний Василь Червоний і дезорганізуюче закликвав краян голосувати за всіх кандидатів від демократичного блоку. Наші просвітяни не могли погодитися з такою деструктивною позицією і на своїй нараді одностайно вирішили агітувати за найбільш реального на той час кандидата В’ячеслава Чорновола. Тож саме просвітянам, очолюваним Віктором Довжаницею, наскільки я пригадую, вдалося тоді досягнути найбільших, власне, вражаючих успіхів, адже в ряді сіл саме Головинської сільської ради виборці тоді обрали Президентом України В’ячеслава Чорновола.

Також одним з перших осередків “Просвіти” в районі виник у Держному, який очолив тодішній директор місцевої музичної школи Володимир Самчук, вже не говорячи про Костопільський склад-магазин, де його керівник Григорій Бучко, не тільки організував осередок, а й проводив вражаючі святкування і чи не першим у районі підняв над своїм складом-магазином синьо-жовтий прапор.

До просвітянських першопрохідців слід віднести і Машанський осередок “Просвіти”, який організував директор місцевої школи Володимир Степанюк. Він першим у районі відважився освятити свою школу. Вже після цього цей приклад підхопив і колектив Костопільської міської школи №1 ім. Тараса Шевченка. Костопільську десятирічку освячував уже отець Велигурський, священник Української Автокефальної Православної Церкви.

Однак мушу визнати, що хоч я, тодішній голова районного Товариства “Просвіта”, працював у штаті райвиконкому завідувачем відділу національного відродження, проте в процесі створення осередків “Просвіти”, особливо в школах району, від керівництва яких ішов негласний упорний спротив, не вдалося досягнути бажаних успіхів. Адже директорами шкіл були члени компартії, а керівною і спрямовуючою силою ще залишалася всевадна КПРС, тому освітянські очільники більше прислухалися до таємних вказівок, точніше, боялися райкомівського компартерівництва, ніж виборної районної ради. На Костопільщині в ті часи виникло своєрідне двовладдя: районна рада пропагувала українське національне відродження, а райком партії його саботував повзучим спротивом. Лишень дві школи – Костопільська СШ №1 ім. Тараса Шевченка (директор В.Г.Кондур) і Машанська (директор В.Б.Степанюк) не піддалися тому підколотному компартійному тиску. Отож через той спротив мені не вдалося остаточно втілити в навчально-виховний процес розробленої мною програми створення в школах району Учнівського просвітянського товариства “Соколи”. Та згодом без усяких зусиль мені вдалося її успішно запровадити в життя на Львівщині.

А скільки інших цікавих, інколи просто вражаючих заходів було проведено просвітянами Костопільщини в ті далекі роки. Не можна не згадати про їхню участь у відкритті й освяченні могил воїнам УПА та відзначенні річниць Української Повстан-

ської Армії в Гутвині. Жодне подібне дійство не відбувалося без просвітянського гурту “Поліщуки”. Пригадую, як на святкуванні 50-річчя утворення УПА в Гутвині, першому голові Народного Руху Рівненщини пану Миколі Пороському сподобалася пісня-гімн, власне, візитівка не тільки нашого просвітянського гурту “Поліщуки”, а й просвітян Костопільщини “Крокуймо”. Незабаром цю пісню було включено до пісенного фестивалю “Повстанські ночі”, що проходив у рівненському драмтеатрі.

Усіх проведених просвітянами району заходів просто неможливо перелічити, адже їх проводив і кожен сільський осередок.

Вражаючу просвітянсько-пошукову роботу організувала, власне, започаткувала, зі своїми школярями молодших класів учителька-просвітянка міської середньої школи №1 Надія Терещук. Її навчальний клас справді нагадував етнографічний музей, усі експонати якого принесли зі своїх домівок її вихованці. Це була справді новаторська праця, гідна наслідування, особливо з вивчення школярами свого родо-воду. Ці дослідження виглядали просто фантастичними, адже діти докопувалися до третього і четвертого, ба навіть дехто до п’ятого покоління свого роду.

Навесні 1993 року мені довелося тимчасово виїхати на Львівщину через тяжку хворобу моєї тітки, батькової сестри, яка, до речі, за часів польського панування відсиділа тривалий тюремний термін саме за просвітянську діяльність. Очолила районну “Просвіту” вчителька французької мови Параскевія Вибач. Це вже за її головування у 1995 році закінчилася доволі довга епопея спорудження пам’ятника Тарасові Шевченку в Костополі. У 1997 році Костопільське районне Товариство “Просвіти” очолив український мовник за фахом та довголітній завуч середньої школи №1 ім. Тараса Шевченка, а потім директор міської середньої школи №3 Віктор Крисанов. Я тоді саме повернувся з Львівщини і мене рухівці обрали своїм головою районної організації. Віктора Крисанова обрали моїм заступником і водночас – головою “Просвіти”. В ті роки діяльність “Просвіти” і Народного Руху України в районі здійснювалося у дуже тісному взаємозв’язку.

Після відходу у потойсвіти Віктора Крисанова товариство районної “Просвіти” очолив Богдан Праск. На його головування прийшла 140-а річниця її утворення, святкування якої в районі було відзначено на гідному рівні. Просвітяни проводили поминальні панахиди на місцях поховання воїнів УПА, зокрема на могилі легендарного повстанського командира, сотенного Георгія Юрченка – “Лиса” на Трубицькому кладовищі.

Потім районною “Просвітою” керував освітянин Діонісій Шарапа. У 2018 році її керівником було обрано нинішнього голову Костопільського районного Товариства “Просвіта” пана Івана Степанюка, директора районної бібліотеки, який свою діяльність розпочав з масштабного відзначення 150-літнього ювілею “Просвіти” в Україні. А це викликає надію, що після тривалого затишшя, діяльність “Просвіти” в повстанському краї знову завире з новою силою.

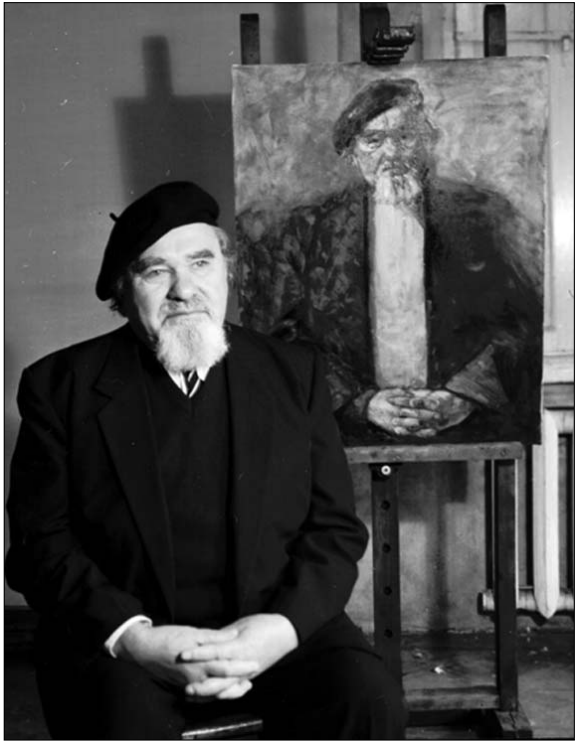
Нині, у переддень, власне, на порозі 100-річчя “Просвіти” на

Костопільщині та тридцятилітнього ювілею з часу її третього відродження на повстанських теренах, хочеться шанобливо схилити голову перед усіма просвітянами нашого краю за їхню титанічну працю в ім’я воскресіння України, та зокрема поіменно згадати і уклінно подякувати невтомним і самовідданим ентузіастам-активістам з просвітянського гурту “Поліщуки” за їхній незмірний патріотизм, за нечувану самовіддачу, властиво, за самопожертву, адже за ту титанічну працю кожен з них не одержав ні копійки у винагороду. Схилимо голови шани і любові за тими, котрі відійшли вже від нас у потойбіччя вічності, залишивши по собі непроминушу пам’ять серед людей. Це довголітній політ’язень, борець за Україну Антін Жданюк і його славна дружина Олена, вчителька і голова районної “Просвіти” Параскевія Вибач, постійний ведучий усіх заходів і лектор просвітянського клубу “Істина”, історик за фахом Пилип Гордійчук, лікар Ілля Колтуцький, Мирон Везденко, політ’язень Сергій Савелюк, шира українська патріотка Ніна Зелінська. Вічна їм пам’ять!

І побажаємо здоров’я і довголіття тим, хто ще й понині посеред нас продуктивно трудиться для великої і світлої української справи. Це Анатолій Вакулка, директор Костопільського краєзнавчого музею. Це невтомна Галина Царук, котра й понині активно продовжує просвітянську роботу, очолюючи районну організацію Союзу Українок. Це лікар Ярослав Кулик, невтомний музичний керівник просвітянського гурту “Поліщуки”, Людмила Жук, колишня голова осередку “Просвіти” СШ №1 ім. Тараса Шевченка. Це славне подружжя Любов і Василь Кочеровці, котрі й понині співають у церковному хорі Собору Петра і Павла. Це Микола Кривульський та Тамара Малишевська, вчителька, володарка чудового голосу і особистої вроди.

А ще я твердо переконаний, що просвітянство серед нашого народу ще довго себе не вичерпає, бо перед ним просто необмежені обшири діяльності, аж поки наш січений і мічений недолями народ не стане єдиною і міцною українською державотворною нацією, адже бачимо, що молода наша держава ще вкрай недостатньо робить для її об’єднання на твердій національній основі. Тому саме “Просвіта” й далі покликана виховувати в кожному з нас непорушну і священну ментальність українця з великої літери, остаточно використавши з еста меншовартість і меншоцінність хохла й малороса, себто об’єднати народ в єдину етнічну цілісність, яку не зможуть роз’єднати жодні суспільні катаклізми і політичні амбіції. Кожен українець будь-якого політичного спрямування в питаннях української ідентичності мусть бути стійким і єдиним, твердим і непорушним, Сином єдиної Матері-України. Бо тільки при такій умові зможемо стати могутньою та процвітаючою і нацією, і державою. А зробити їх такими і є святым завданням “Просвіти” разом з іншими українськими патріотичними силами. А держава, аби цей українотворний процес не припинявся ні на мить, повинна надавати їм гідну фінансову підтримку.

Святослав ПРАСК



На поклик Доли

“Людина починається не з дати свого народження — вона починається з народження власної пам’яті”, — напише пізніше Микола Руденко до своєї книжки спогадів “Найбільше диво — життя”. Народився він 19 грудня 1920 року у селі Юр’ївка на Луганщині. Батько його був шахтарем, у вільний час вичиняв шкіри людям на чоботи, від чого в пам’яті Миколки лишився стійкий дух від тих чанів. А ще — перші війни з кавунами, які він, випробовуючи дитячі сили, підкочував до краю крейдяної кручі і спускав вниз, захоплено спостерігаючи, як вони вибухали, розбризкуючи довкола червону серцевину. І дороба, якою він бігав зустрічати батька з роботи, чекаючи гостинця “від зайчика”. На жаль, це тривало не довго — коли Миколі було шість років, батько загинув під час трагедії на шахті: у комірчині, де сиділи шахтарі, загорілася бензинка, і хтось, щоб уникнути вибуху, схопив її й жбурнув у відчинені двері. На лихо, саме в цей момент у дверях з’явилася фігура Данила Руденка. А через рік Миколу спіткала іще одна біда — під час дитячих баталій йому камінцем підбили ліве око, яке на довгий час осліпло.

Дитинство Миколи Руденка пройшло під знаком “нового життя”. Він запам’ятав і перші розкуркулення, і колгоспи, куди довелось здати коня, корову і пару волів, і голод 33-го. На все життя лишилася в пам’яті глиняна хатка-мазанка, яку мама будувала все життя, і пальто, яке мама першила зі шматків шинельного сукна та мундира бостону. Пізніше, коли Руденко вперше потрапить у гості до поета Леоніда Первомайського, він відмовиться від хліба з маслом, яким його хотіла почастувати господиня дому — він просто не знає, як його їсти.

І все ж, щось крем’яне, донбаське, незважаючи на скруту, пробивалося уже тоді в характері Миколи. Він відмовився від “привілеїв”, які давала йому дружба з синком секретаря райкому (натомість він мав написати замість Митрофанова твір українською), приховав від НКВС правду про свого друга, у якого були спогади про Голодомор на Полтавщині, виступив на шкільних зборах проти директора школи. Чесність і принциповість уже тоді були головними в характері Миколи Руденка.

Покоління з фронтової шинелі

Писати вірші Микола Руденко почав іще в школі. Навіть послав на конкурс і отримав стипендію від Наркомату освіти — наказ про це підписав сам Володимир Затонський. Це, а також сприяння Леоніда Первомайського, допомогли йому вступити у 1939 році на філологічний факультет Київського університету імені Шевченка. Правда, провчитися довелося всього два місяці — наблизилася війна, і всіх першкурсників було мобілізовано. Він міг спокійно відсидіти — медкомісія одразу виявила його сліпоту і комісувала. Але він рветься на фронт і таки добивається свого. У кавалерійському полку в нього теж була можливість лишитися полковим писарем, однак він іде через найважчі випробування, через біль і “не могу” стає висококлас-

«Жити не по лжі» До 100-річчя дисидента-політв’язня, письменника Миколи РУДЕНКА

Сто років тому, 19 грудня 1920 року у селищі Юр’ївка (нині це Луганська область) народився Микола Руденко, письменник, засновник Української Гельсінської Групи, політв’язень радянських концтаборів. У 2016 році декомунізація змела з топонімічної мапи Полтави вулицю більшовика Чумака, яку розпорядженням Полтавської облдержадміністрації перейменували на честь Миколи Руденка. Він був дитиною свого часу. Йому довелося спізнати голод, сирітство, перші трагедії на шахті, фронт, захоплення і розчарування сталінізмом, і як плату за це під кінець життя — комуністичні концтабори як особливо небезпечному вільнодумцю, що став одним із засновників Української гелсінської групи. Сам Микола Руденко ці метаморфози пояснював просто: “Іще до народження людина отримує шлях і завдання, котрі їй належить вивершити протягом життя... Можна втекти від цієї нелегкої місії — сховатися в якомусь темному закапелку. Але не думай, земляче, що тобі житиметься легше, якщо ти своїм життям не реалізуєш програми, отриманої від Космосу. Ти станеш духовним покручем, а твоє тіло передчасно постаріє. А той, хто не вагаючись, пішов на поклик Доли, згодом проведе тебе на цвинтар, сам перебуваючи у повному розквіті духовних і фізичних сил”. І він пройшов усе, призначене йому, від початку і до кінця, ні на крок не відхилившись від призначеного шляху.

ним кавалеристом і навіть бере участь у парадах на Красній площі перед Сталіним. “Якби не пройшов військового, а відтак, окопного загартування — не повернувся б із концтаборів, як не повернувся мої побратими Василь Стус чи Олекса Тихий”, — напише він пізніше у своїх спогадах.

Його призначили політруком (у партію він вступив іще на шахті в 1939 році), але 4 жовтня 1941 року в перших же боях під Ленінградом Руденко був тяжко поранений розвинутою кулею в попереk. Лікарі навіть не сподівалися, що він зможе ходити. Зміг, виживши у блокадному Ленінграді, потім був політруком прифронтового госпітально. З війни повернувся з орденами Червоної зірки, Вітчизняної війни I ступеня та шістьма медалями.

З таким послужним списком та добірною віршів “З походу” Руденко був прийнятий у 1946 році до Спілки письменників. На письменників “покоління з фронтової шинелі”, як їх тоді називали, партійне керівництво одразу поклало великі надії, протиставивши їх маститим, але “неблагонадійним” Рильському, Яновському, Малишку. В перший рік Руденко таки виконав “почесне доручення” від Кагановича і “затаврував ганьбою буржуазного націоналіста Рильського”. Однак, це тривало недовго.

“Руденко-дисидент народився 49-го року, коли він, учорашний політрук, зміг сказати категоричне “ні” беріївському приятелю Олександр Корнійчуку. Руденко мав необережність заступитися за вилану в Казахстан авторку роману “Людолови” Зінаїду Тулуб”, — так писав журналіст Вахтанг Кіпіані у своїй статті “Остання шабля Слова і Честі...”. А за кілька місяців він відмовляється підтримати кампанію винищення єврейської інтелігенції й написати негативні характеристики на “безродних космополітів” Риву Балясну, Матвія Талалаєвського, Григорія Полянкера, Леоніда Первомайського та інших. Декого це врятувало, дехто все одно пішов етапом. З 1950 року Руденко іде з усяких посад, добровільно позбувшись таким чином усіх привілеїв радянського істеблішменту. Хоча, він ще довго лишається вірним партійним ідеалам. “Довго я залишався з глибокою вірою у велику справу комуністичної партії, був вірним сталінцем, багато напи-

сав присвячених вождю віршів, була навіть поема про Сталіна”, — скаже він сам пізніше в одному з інтерв’ю. Певне прозріння прийшло після XX з’їзду КПРС та розвінчання культу особи Сталіна. Руденко починає по-новому штудіювати “Капітал” Маркса і приходить до висновку, що його теорія додаткової вартості хибна, бо ця сама додаткова вартість створюється не надексплуатацією робітника, а сонячною енергією (через фотосинтез), поєднаною з працею селянина і його худоби на землі. Своє бачення цієї проблеми Руденко виклав у філософських працях “Економічні монолози” та “Енергія прогресу”, а згодом у романі “Формула Сонця”. Руденко пише



Організатори УГГ. Микола та Раїса Руденки, Зінаїда та Петро Григоренки, 1970-ті роки

лист Хрущову, критикуючи партійну систему, виступає на відкритих зборах. Довго таке вільнодумство тривати не могло: у 1974 році Руденка виключають з КПРС, через рік — з СПУ. Щоб прожити, він змушений продати машину, дачу і влаштуватися нічним сторожем.

“Не по лжі”

Пошуки справедливості привели Миколу Руденка до “Міжнародної амністії” та тісних контактів з російськими дисидентами, в першу чергу — з Андрієм Сахаровим. 18 квітня 1975 року його арештовують вперше — за правову діяльність, але ще під час слідства у зв’язку з 30-літтям Перемоги його амністували як учасника війни. Але, щоб “заспокоїти” правдошукача, його примусово піддали психіатричній експертизі (в ті часи це був звичний спосіб боротьби з інакодумцями), і лише

порядність лікарів порятувала 55-літнього Руденка від заперотворення в “психіатричці”.

Але правильний шлях було знайдено, і відтепер Руденко не зрушить з нього ні на крок. 9 листопада 1976 року на квартирі Сахарова в Москві Руденко провів пресконференцію для іноземних журналістів, де оголосив про створення Української Гельсінської Групи. До неї також увійшли генерал Григоренко, Оксана Мешко, Олесь Бердник, Левко Лук’яненко, Олекса Тихий, Микола Матусевич, Мирослав Мартинович, Ніна Строката. Того ж вечора квартира Руденка на другому поверсі в Пущі-Водиці під Києвом була закидана цеглою. Так КДБ “відсалютував” на честь створення УГГ. Скоро були опубліковані її Декларація і Меморандум №1, у розділі “Типові порушення прав людини” були дані про голод 1933 року, про репресії 30-х років, знищення УПА, репресії проти шістдесятників, список політичних таборів і українських політв’язнів.

Відповідь системи була негайною. 23-24 грудня 1976 у Руденка був проведений обшук, під час якого “знайшли” підкинута 39 доларів США. Вирок — 7 років таборів суворого режиму та 5 років заслання. Публіцистичні статті, художні твори, усні висловлювання Руденка кваліфікувалися як наклепницькі, з книгарень та бібліотек вилучили усі книги.

Але і в таборі Руденко лишився таким же невпукореним та невпокоєним. Спочатку як інваліда війни 2-ї групи Руденка не залучали до тяжкої фізичної праці. Але після того, як він на побаченні передав на волю через дружину Раїсу свої вірші, його з Мордовії у вересні 1981 етапували в ВС-389/36, що в селі Кучино Чусовського району Пермської області (саме тут загинуть і Олекса Тихий, і Василь Стус). За участь у страйках в’язнів, зривання нашивок із прізвищем, відмову від роботи Руденка часто кидали в ШЗО і ПКТ, а тоді, змінивши групу інвалідності з 2-ї на 3-ю, адміністрація послала його на тяжку роботу. Начальник табору при цьому кинув: “Ви втратили право називатися інвалідом війни 2-ї групи”.

Він усе пройшов: і табори, і заслання, і ув’язнення дружини, яку, за активну участь в діяльності УГГ теж було засуджено до 5 років таборів суворого режиму. Але, коли їх обох звільнили в грудні 1987 року, виявилось, що повертатися нікуди: квартира конфіскована, роботи немає. Руденки добираються дозволу виїхати до Німеччини, а звідти — до США, де Микола Данилович працює на радіостанції “Свобода” і “Голос Америки”, очолює зарубіжне представництво УГГ, потім Української Гельсінської Спілки. 1988 року Філадельфійський освітньо-науковий центр визнав Руденка “Українцем року” — за непохитну стійкість в обороні національних прав українського народу і його культури. Тоді ж Руденка запросив на аудієнцію президент США Рональд Рейган. До речі, перекладала розмову двох відомих людей майбутня дружина Віктора Ющенка Катерина Чумаченко.

У вересні 1990 року Руденки повертаються до Києва. Їх відновлюють у громадянстві, реабілітують. В цей час Микола Данилович працює над спогадами, але праве око остаточно перестає бачити, тому подальша робота триває за посередництва диктофона. Зате — через півроку відкривається ліве око, яке не бачило 63 роки.

Останні роки Микола Руденко прожив у Києві тихо і мирно, уникаючи високих трибун та пишних зібрань, намагаючись до кінця “жити не по лжі”. І так само тихо відійшов у Вічність у перший день квітня 2004 року. Коли дружина клопоталася за ліки та лікарів, він її м’яко упиняв: то все суєта, не треба, прийшла і моя пора.

Наталка ПОЗНЯК-ХОМЕНКО
За матеріалами Українського інституту національної пам’яті



«Де свище Овлур» – проростає жаль...



Ольга ЯВОРСЬКА,
член НСП України

“Ми закинута в ріку часу. З одного боку, це сумно і навіть страшно, бо кожна мить наближає нас до смерті, але з іншого – це велика благодать, можливість залишити в минулому всі свої прогріхи, промахи, провини і неправду. Такої можливості в нас, очевидно, не буде у вічності”, – писав до мене у листі 2015 року.

Він завжди “був сповненим віри у вічне”, спрагло читав, захоплювався живописом, мандрував, обожнював природу, оспівував ліс і творив, творив... Жага творчості не давала спокою ні вдень, ні вночі. Усе це дарувало справжнє щастя і наповнювало Петрове життя високим змістом. Ніколи не знав, що таке задрість, його письмо завжди випромінювало магічне світло, вперто протистояло моральному роздвоєнню, всіма силами боровся з бездуховною літературою, наповнюючи високим духом кожне написане слово.

Захоплювався витонченим стилем багатьох письменників, але серце часто відмовлялося підтримувати ті ідеї, які вони проповідували. Був з тих людей, духовна аура яких була світлою й позитивною, кожна телефонна розмова з ним залишалася в моїй душі потужне враження. Хвилювало те, що часто безпричинна туга, спустошуюча й виснажлива, стискала його серце. Але це минало, і Петро з новими силами брався до праці. Усе життя він шукав Бога, вірив у Його милосердя, надіявся на Нього, намагаючись досягнути розумом Вічності і безсмертя. У глибокій пласті його душі проникали твори глибоко духовних письменників.

“Як воно буде там, на зоряних дорогах, ми не відаємо, але віра у безсмертя душі має наповнити нас відчуттям, що все заради неї і все в ім'я її спасіння”, – писав у тому ж листі.

Він був обраний Богом служити правді, літературі, Україні, досліджувати світ, примножувати любов і творити до останнього подиху, не шкодуючи підірваного ще замолоду здоров'я, адже служив на атомному полігоні.

Його письмо – це духовна музика лісу, широка гама почуттів людини, що відкриває у природі таємниці Вічності.

Дерева, птахи, трави і листя залишалися в душі й серці письменника, народжуючи чисте й високе, сповідальне й сильне слово. Петро Сорока був дивовижно спостережливим, дуже чутливим, безсумнівним у своїй широті, філософськи мудрим. Мова творів – свіжа, пружна, колоритна, соковита, емоційна й

Неоціненним подарунком стала для мене книга вибраних поезій Петра Сороки, яку переслала у подарунок його дружина пані Галя Сорока. Це перший том запланованого семитомника. 6 січня 2021 року Петрові виповнилося б 65 років. Але він так несподівано відійшов від нас у інший світ...

барвиста, вона має безліч відтінків і тональностей.

“Здавалося б, я більше мав би любити схід сонця, ніж захід, адже це початок нового дня, нових надій і сподівань, обіцянка щастя і... життя. Але ні – захід сонця мене хвилює дужче. І найглибші переживання у мене пов'язані саме з надвечір'ям. Може, тому, що суму в моєму серці більше, і він відкриває мені щось особливе у космосі й душі. Я переживав неперебутні душевні стани, спостерігаючи за тим, як сідало сонце у Семипалатинських степах, баварських горах і запорізьких рівнинах.

Сонце сідає. Це вже неабияка подія в житті. Попереду ніч і невідомість. Як смерть, якої не уникають, але і вічність...”

Ми заприятелювали усередині бурхливих дев'яностих. Тривале спілкування поступово переросло в ширю, теплу, вірну, саможертвну й чесну дружбу.

“Над усе я ціню людську дружбу і вище неї не знаю нічого, бо все земне минуще і тлінне, а наша зустріч з тобою – не випадкова.

Кожен з нас отримав такий талант, який потрібен для порятунку душі і який він може вивести. Тому між нами не повинно бути суперництва і змагальності, а спільна ненастанна праця над примноженням добра і любові на землі”.

Він усе своє життя працював, не марнуючи ні хвилини, про що засвідчують десятки написаних ним чудових книг. У його ошатній оселі, яка нагадує музей, тижнями жили друзі, знайомі, вирувало літературне життя. Там тисячі книг, багато унікальних картин, ікон, скульптур.

“Мій дім – моя велика втіха і моральна підтримка. Це важливо у віці, коли “літа на осінь повернули”. Я люблю його, ніби якусь живу істоту, і хочу вірити, що він має душу. Все в ньому обставлено і обладнано так, як нам хочеться, все наповнене милими дрібничками, од яких засвічується душа”. Його магічне письмо я завжди читаю на одному диханні, воно потрясає душу, бо це одкровення, світло, глибока філософія і дивовижна краса природи, це оголена до жорстокості правда життя. Такі речі творяться справжніми митцями.

Петро перебував у постійному пошуку істини, справедливості та краси. Потужний талант проявлявся в різних жанрах, адже митець був ще й високохудожнім ліриком і глибоко мислячим літературознавцем.

“Для мене існує тільки творчість, і це вище мене, бо закладено в душі на рівні життєвої програми, ігнорування якої робить мене нещасним”.

Він дуже страждав, спостерігаючи, як легко й безжалюдно руйнувалися ідеали, був неймовірно чутливим. Я належу до тих людей, яким відкривається глибина його сповідальної прози, яку писав дуже сильно і широко. Проза Петра Сороки – це роздуми, що мимохіть удосконалюють читача,

чісто і яка продовжує пропагувати чоловікові твори, намагаючись бути з ним і після його смерті.

“Якщо можеш жити в щасливому зачудуванні життям – живи. У Галі це визначальне, і тому захоплює мене. Скільки всього пережито, скільки ударів долі перенесено, а радість душі збережено. Бо це закладено в ній вищою силою, це її основа, як і глибока, нутряна релігійність, до чого я намагаюся дотягнутися... Крізь слово “люблю”, як крізь збільшувальну лінзу, дивлюся на зорі, хмари, землю, ліси, Галю (невідцвітну красу мою) – усе, що викликає в мене хвилюючий захват і трепет”.

Писав, що любов до книжки



адже найвищим благом для людини є віра в Божу опіку і справедливості.

“Творчість визначається свободою вибору, але ще більше – нашою волею, силою волі, волею до життя, які йдуть від Божої волі”, – роздумував у одній із своїх книг письменник Богдан Чепурко.

Петро обожнював творчість Пришвіна, мабуть тому, що неймовірно любив природу, ліс, небо і життя. “Коли мене не стане, то помруть зі мною мої знання, мій інтелект, захоплення, любов...” Посмію заперечити, бо відійшовши від нас, Петро Сорока залишив безсмертне світло свого слова.

Щедра доля подарувала йому віддану й вірну дружину Галю, яка жила його життям, його твор-

найсильніша з усіх пристрастей, які закладені в ньому від природи. Жадібно вбирив у себе красу, багатство барв і відтінків, для нього існувала тільки творчість, але найбільше зворушення і радість відчував під час Богослужіння. Найбільше, мабуть, працював у жанрі щоденникової прози, виповідав душу саме в такій формі. Він читав і писав навіть тоді, коли життя вже ледь-ледь жевріло у його тілі.

“Радію за тебе. Ти велика трудівниця, і слово твоє світле, натхненне Божим Духом. Не забувай дякувати Доброму Батькові Небесному”, – написав до мене Петро 19 лютого 2016 року.

“Тільки творчість мене тримає на світі. А здоров'я кепське. Не хочу про це говорити, але шлунок майже не працює, і я не можу зрозуміти чому. Чому, Господи???”

Мучуся, мучу Галю, але що я вдіяти можу. Така моя карма”, – писав 5 червня 2016 року.

“Твої листи і листи Валерія Герасимчука повертають мене до притомності, до життя. Дякую! (5 липня 2017 року).

“Книга про Гнатюка чудесна! Я в захопленні. Вона потрясла мене.

Читаю і начитатися не можу. Уже записав собі враження від листування Івана Гнатюка і Миколи Кравчука, яке проковтнув одним проковтом. Дивовижної глибини листи.

Ти видала не книгу спогадів, а книгу-собор, книгу-пантеон, гідну великого Поета. Яка складна архітектура, яке розмаїття матеріалів. Таке бачив хіба що про Лесю Українку.

Гадаю, що Гнатюк торжествує на небесах. Дочекався гідного по-

шанування на землі. Миколі найширіші вітання.

З поклоном перед твоїм високим подвижництвом! Петро”.

(27 березня 2018 р.) Мене завжди захоплювали неймовірна проникливість і глибина в кожному його написаному слові. У спілкуванні був дуже привітним, світлим, балакучим, щирим і крайню відвертим. Таким і залишився у моїй пам'яті. Важко писати про нього в минулому часі.

“Не без усмішки згадую: коли мені було двадцять, я мав переконання, що найважче помирати молодим. Але в тридцять з'ясувалося, що значно важче помирати саме у віці Христа. У сорок я відчув, що смерть просто жаклива. У п'ятдесят жахаюся самої згадки про неї. Тепер маю певність, що в шістьдесят зумів би зустріти її мужньо...”, – написав у книзі “Застиглий вогонь”.

Його віра в Бога була несхитною, не пропускав жодної Літургії у церкві своєї парафії.

“Літургію я знаю напам'ять і маю справжню втіху, співаючи собі тихенько у найвіддаленішому куточку церкви. Це не тільки дарує особливі відчуття, але передусім дозволяє зосередитися і не відволікатися на різні дрібниці.

Кожен раз на недільному Богослужінні біля мене стоять усі ті, кого я люблю, за кого молюся і хто згадує мене у своїх молитвах. Це невимовна духовна єдність, що тримає мене у житті й не дає надломитися. Я також відчуваю присутність тих письменників християнського світовідчуття, чії книги живуть у мені, стали невід'ємною часткою мого світу, моєї душі...”

“Помираючи замолоду, людина звідусь неземний жаль, що так рано іде з життя. Я не знаю, чи є у Бога міра того жалю. Доживаючи до глибокої старості, людина приречена відчути свою зайвість, непотрібність у цьому світі. І хто може сказати, що жакливіше, якщо врахувати, що до старості додаються недуги”.

Дуже часто думав і писав про Великий Перехід, бо свято вірив, що смерті немає.

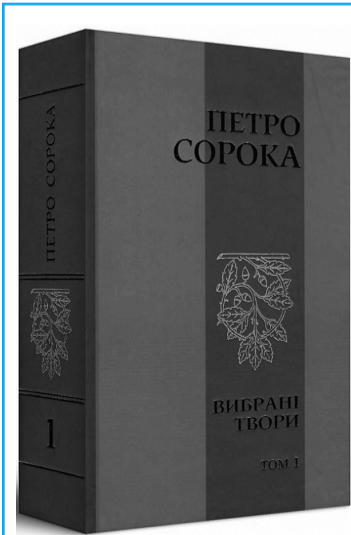
“Щось має бути вище за це земне існування, щось доцільніше й змістовніше, старіше і надійніше”.

Петро був великим природолюбом. Неймовірна насолода читати його поезію. Це хвили неземного світла, що проливалися з надчуттєвого серця. Завдяки потужності таланту, Петро “земну мінливу красу” переливав у “нетлінну форму вічного псалма”. Після прочитання таких шедеврів у моїй душі, як і в поетовій, – “гармонія і подив”.

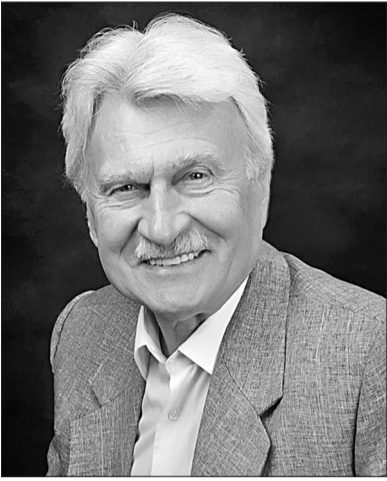
Часто згадую нашу останню зустріч у Східниці, де Петро лікувався в санаторії, а ми з чоловіком, повертаючись із Нагуевич, завітали до нього в гості. Ми сиділи устотирьох за щедро накрытим гостинною пані Галею столом і не могли наговоритися. Читали вірші, співали, пили каву, жартували. Петро був збудженим, піднесеним, кожне його слово дихало любов'ю і добротою.

Безмірно вдячна йому за поетичні присвяти. Як талановито й гармонійно він творив, скільки світла, Господньої ласки й емоційної напруги у його віршах. Ми втратили геніального поета, що утверджував християнську мораль і етику. З відходом Петра Сороки мій світ збіднів, зляк, осиротів.

Царство Небесне його світлій душі!



Книжка у твердій оправі, дитячі вірші оформлені з кольоровими ілюстраціями, обсяг книжки – 832 сторінки. Видавництво “Український пріоритет”.



Святослав МАКСИМЧУК,
м. Львів

“Мой родны кут, як ты мне мілы!..”
(Якуб Колас)

Упродовж двох місяців, червня і липня, 1976 року наш Театр ім. Марії Заньковецької гастролював у Білорусії. Спершу ми спілкувалися з вітебською публікою, а потім завітали до столиці – до Мінська.

Тодішні гастролі, зазвичай, тривали два місяці, й актори мали право вибирати для проживання готель або квартиру.

З колегою, актором Григорієм Шумейком ми облюбували квартиру поблизу стадіону, бо ранками виходили для руханки на поле, а, повернувшись, приймали холодний душ, такий, що спочатку аж щелепи зводило, бо гарячої води не було, але дуже скоро ми до такого водного режиму звикли й нам це було до вподоби.

Ми з Григорієм найближчими днями навідалися до книгарні, де мені на очі потрапила поема Якуба Коласа “Новая зямля”. От я собі й її придбав, бо, коли розгорнувши, почав читати, відчув шось дуже близьке у мові, і все було майже зрозуміло.

Я мав вироблену звичку: приїхавши до іншого міста на гастролі чи то в Україні, чи за її межами, шось цікаве для себе придбати й поповнити свій мистецький репертуар іменами маловідомих мені авторів, долю яких тією чи іншою мірою пов’язано з цим містом чи краєм. Ну і, певна річ, – за умови, що твір був високого художнього рівня і є актуальним.

Тому я подвійно любив гастролі – нові враження і ніяких домашніх клопотів. Насолоджуйся творчими спалахами й живи в постійному духовному оновленні. Радість, – часами, – незбагненна! Так ось, коли я почав глибше вчитуватися в поему “Новая зямля”, то відчув потребу й спробував озвучити вступ до неї в оригіналі. Мова, – власне, вимова! – мені здалася близькою до вимови моїх односельчан (село Ремель Рівненської області над річкою Горинь) і мого дитинства.

“Мой родны кут, як ты мне мілы!..”
Забьць цябе не маю сілы!..”

У процесі освоєння тексту місяцями я відчував невпевненість у вимові й почав звертатись до школярки-шестикласниці, доньки нашої господині, яка була завжди вдома, аби вона допомогла мені щодо вимови деяких слів. Вона кожного разу відповідала: “Не знаю”. І якось, може, після тижневого нашого перебування у квартирі, бачачи, що я щоденно працював над твором, який було написано не рідною для мене мовою, дівчина мене запитала:

– Дядя Слава, а вы это серьезно?
– Що ти маєш на увазі?
– Учітесь читати на белорусском языке?
– Так, серьезно.
– А зачем? Ведь белорусский язык такой некрасивый.

– Дитино! Хто тобі сказав, що білоруська мова некрасива? Вона має бути найкращою, найгарнішою, так само, як і твоя мама для тебе. Вона для тебе рідна. Ніколи не слухай тих, хто буде тобі казати, що білоруською говорити – це некультурно. Шануй свою мову й полюби її.

Знятковішми вона відійшла. Я із собою мав декілька томів Івана Франка, без якого обійтись не міг і не можу й донині. Так ось, я зауважив, що наша молода господинька почала брати до рук один із томів, розглядала й час від часу питала:

– А как это слово переводится? А как произносится?

Хочу вірити, що її погляд на рідну білоруську мову вона з часом змінила. У будь-якому разі в своїй присутності вона не допустить, аби якийсь невіглас зневажав білоруську мову. **Пробуджена національна гідність – найстрашніша річ для всякого ворога твого народу.**

Із Вітебська ми переїхали до Мінська. Тут ми розмістились у готелі. Я з собою мав антологію білоруської поезії в перекладі українською. Мені дуже припали до душі дві поезії Уладзіміра Караткевіча, які переклав Володимир Лучук. Але в одному вірші, як на моє внутрішнє чуття, було розмито закінчення, від чого вірш втратив смислове навантаження. Я зважився через Спілку письменників довідатися номер домашнього телефону автора. Хвилюючись, набираю номер. Господар зняв слухавку. Привітавшись, кажу, хто я і в якій справі турбую. Прошу Караткевіча допомогти розібратись у закінченні вірша. Може, справа в неточності перекладу?

– Я вас запрошую до себе в гості, і тоді ми все з’ясуємо.

– Гаразд! Буду вдячний!

Домовляємось зустрітись через день на певну годину. Але ж тут раптом виникла потреба терміново летіти до Львова – вирішувати квартирне питання. Повертаюсь через два дні. Заходжу до театру на репетицію, а на подвір’ї до мене підійшов робітник сцени і сказав:

– Вчора тут підходив якийсь чоловік, питав про тебе. Я сказав, що ти полетів до Львова в якійсь терміновій справі. А він відповів: передайте йому, “што он засра-нец”.

Я отетерів від почутого! Хто це міг би бути!? Та ж знайомих у Мінську я ніби не маю. Запитав, який він мав вигляд?

– Та простий чоловік, може, бухгалтер? От тут сидів на лавочці й читав шось.

Білорусія – Білорусь

Я все перебрав у своїй пам’яті й зупинився на єдиному варіанті. “Напевно, Караткевіч, але ж щоб так мене обізвати?”. Після репетиції я набрав номер телефону Караткевіча. Привітався.

– Де ж ви пропали? Я приходив до театру, як ми домовлялися.

– Сто разів прошу вибачення, я терміново мусив бути у Львові, тому й вилетів, не встигнувши вас попередити.

– Нічого страшного. Можемо зустрітись хоч зараз.

– Дуже добре, я готовий.

– Я живу недалеко від театру.

Назвав адресу, і я відразу пішов на зустріч до нього додому.

Господар зустрів мене досить привітно. Він уже готовий був дати відповідь на моє запитання: дістав збірку своїх віршів і прочитав ті два рядки, які викликали у мене сумнів щодо перекладу. Почувши їх в оригіналі, мені все стало зрозумілим.

– Це ваші старанні редактори, ідейні чистоплюї в Україні!

Потім він сам переробив фінал, і надалі я виконував цей вірш з авторською правкою. Адже Караткевіч закінчив Київський університет імені Тараса Шевченка та декілька років учительовав на Київщині.

– Але ще я маю до вас прохання. Мені потрапила до рук “Новая зямля” Якуба Коласа під час гастролей у Вітебську, і от спало на думку спробувати взяти до своєї програми вступ до цієї поеми мовою оригіналу. У Вітебську я не знайшов жодної людини, яка могла б, послуховавши моє виконання, зробити мовну правку. Навіть на телебаченні. Чи смію вас просити про таке? Допоможіть, *калі ласка*.

– Готовий слухати!

І я почав:

“Мой родны кут, як ты мне мілы!..
Забьць цябе не маю сілы!
Не раз, утомлены дарогай,
Жыццём вясны мае убогай,

К табе я ў думках залятаю
І там душою спачываю.

О, як бы я хацеў спачатку
Дарогу жыцця на парадку

Прайсці яшчэ раз, азірнуцца,
Сабраць з дарог каменні тья,

Што губляць сілы маладыя, –
К вясне б маёй хацеў вярнуцца”.

Прочитав. Хвилювався дуже... Закінчивши, чекав на оцінку для своєї вимови...

– Голубок! А ты сапраўды беларус!

Уладзімір підвівся зі стільця і міцно обійняв мене, гаряче подякувавши за мій вибір.

Після паузи запитую:

– А все ж є якісь поради, зауваження щодо вимови?

– Немає жодних!

– Не сподівався на аж на таку високу оцінку. Сердечно Вам дякую!

Почути таку оцінку від метра білоруської поезії, який на той час у Білорусії мав авторитет, аналогічний до Ліни Костенко в Україні, було для мене найвищою нагородою. Це правда.

Тими днями пролунав дзвінок у мій готельний номер. Знімаю слухавку, й чоловічий голос російською мовою звернувся до мене:

– Добрий день! Святослав Васильович?

– Так, – відповідаю.

– Це вас турбує директор мінської державної філармонії. Маю до Вас прохання. Через тиждень у нашої філармонії відбудеться вечір білорусько-польської дружби. Чи могли б Ви за власним вибором виконати декілька поезій польських поетів?

На запрошення про зустріч у його кабінеті даю згоду. Приїжджаю. При зустрічі викладаю свою пропозицію виконати поему польського поета Юліана Тувіма “Бал в опері” в конгеніальному перекладі українською мовою Миколи Лукаша. Виконую фрагмент:

“Б’є вже друга, ніч – як циган,
Шпиг підморсує до шпига,
І на сцені, і у залі,
На горищі і підвалі,
У вбиральні, в костюмерній,
У курильні, і в гримерній,
У фойє і у буфеті,
В гардеробі, і в клозеті, –
Скрізь філер, агент чизає,
Шпиг до шпига, знай, моргає...
У дежурці ловлять гави
Два приватні, три лягаві,
Позіхають та базікають
Походжають та триндикають,
Сюди-туди проходжаються,
На шпиглеті роздивляються...”.

– Великолепно! Останавливаємся на этом произведении.

– Але ж ... щоб не виникло часом ніяких звинувачень на мою й вашу адресу.. Річ у тім, що Миколо Лукаша недавно включили з членів СПУ. Він став на захист літературного критика Івана Дзюби, коли його було заарештовано.

– А вы автора перевода не называйте!

Отже, остаточно було вибрано “Бал в опері” для вечора.

Подумав я тоді, а чи зважився б на шось подібне директор філармонії в Україні!?

В жодному разі.

По завершенні гастролей театру в Мінську, наш колектив у серпні пішов у відпустку. Я ж мав намір поїхати з виступами через бюро пропаганди художньої літератури СПУ, і тодішній директор бюро пропаганди Петро Осадчук запропонував мені гарний варіант:

– Святославе, мене запрошує з виступами у Білорусії їхнє бюро пропаганди художньої літератури. Якщо хочеш, працюємо разом. Гадаю, що вони підуть на зустріч моему проханняю.

– Петре, годі шось мудріше придумати. Вперед!

Сказано – зроблено. Петро організував усе як книжка пише. Нас везуть у Пушу Бі-

ловезьку і там поселяють на десять днів. Умови проживання були щонайкращими, з належним харчуванням. Справжня білоруська гостинність! Наші зустрічі відбувались у радіусі 50–70 км від місця нашого проживання, себто від Пуші. Часом до нас приєднувалися білоруські письменники, найчастіше гумористи. Зустрічі здебільшого були в клубах колгоспів, радгоспів, а також у різних установах.

Запам’ятався мені особливо виступ у колгоспі, яким керував герой соціалістичної праці, друг Машерова, тодішнього секретаря ЦК Білорусії, який невдовзі загинув у загадковій дорожній катастрофі.

Будинок культури, на диво, практично вщерть заповнили глядачі, хоч повідомлення про наш приїзд надіслали майже впритул до виступу. Щоразу перше слово надавалося представникові України, директору бюро пропаганди художньої літератури СПУ Петрові Осадчуку. І хоч у душі Петро Осадчук, як я мав змогу перекона- тись, не був “відданим ідеологом партії”, хоч й імітував “правильні” комуністичні гасла відповідно до своєї посади, не міг я тоді його виступи ні схвалювати, ні осуджувати.

Я ж читав все, що вважав у конкретному моменті найдоречнішим. Я мав і маю можливість завжди на таких зустрічах вихоплювати зі своєї пам’яті твори, здатні вражати наповал. Як літак винищувач. У гуморі теж маю такий набір. Після закінчення того вечора наш організатор Лесь Ставер жартома сказав:

– Пятрэ! Я думаю, што ты сёння ў канцы скажеш: “Да здравствует коммунистическая партия”.

Минатимуть роки – і ми з Осадчуком не раз будемо згадувати наші мандри й, зокрема, перебування у Пуші Біловезькій, один одному промовляючи: “А це ж ми приготували розпад Союзу ще в 1976 році, перебуваючи у Пуші, а Кравчук тільки підписав документ у 1991 році”.

Петро сипав дотепами. І якось мені зізнався: “А ти знаєш, Святославе, я багато чого від тебе набрався. Слухаючи вчився”.

Найбільший негатив, який я виніс із Білорусії, – це відсутність звучання білоруської мови у містах і навіть у *вёсках*. Конгломерат – “русскоязычное население”. Хочеться згадати Шевченком “Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять лукаві І в огні її окраденою збудять”.

Те, що відбувається у Білорусі останніми місяцями, підтверджує цей постулат, але ж – з незначною поправкою, власне, додатком: “духовно окрадену” Білорусь.

Бо багато що означає, коли щоденно нагадувати людині, ще з ембріону починаючи, що мова твоя – якийсь покруч від “человеческого языка”!

“Я русский бы выучил только за то,
Что им разговаривал Ленин”

(В. Маяковский).

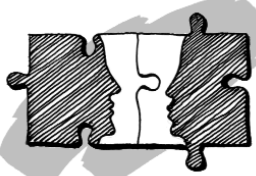
Імперське систематичне приниження породило й примножило ще страшніше, потворніше явище – САМОПРИНИЖЕННЯ. Ерозія духовна – це чи не найганебніший наслідок такого засвоєного поняття: “білорусский язык не красивый”.

“Хай та мова вбога в славнім роді,
Хай московська, польська, краща –
Поки служить матері в пригоді,
То вона культурі не пропаща.
Хоч в сусіда там ніха багацька
В порфірі сяє та в атласі –
На чуже багатство ми не ласі,
Ласа лиш твоя душа жебрацька”.

І. Франко “Антошкові П.”

Ми, українці, маємо дякувати Шевишньому, що послав нам синів – Т. Шевченка та І. Франка, які стали батьками, творцями нації й НЕ дозволили нам стати такими собі підвидами, об які сусіди мали б витирати ноги, а ми натомість у них лише мали б питати, як краще нам лягати під їхні ноги: горілиць чи на живіт!? Як буде їм найбільш до вподоби. Вигідніше.

На превеликий жаль, для порятунку білорусів Господь, – невідомо за які гріхи, – таких мужів у ХІХ столітті не послав. Отож, чи станеться повернення окраденого люду до першооснов свого буття? Чи постане білоруська нація? Чи зазвучить *Роднае слова*? Може, і справді станеться Диво!?



3 грудня 2022 виповниться 300 літ від народження Григорія Савовича Сковороди (1722–1794) – генія українського духу: мислителя-енциклопедиста, педагога-просвітителя, філософа-мудреця, поета, драматурга, перекладача, композитора, музиканта, співиця, культурно-освітнього подвижника.

Для підготовки до гідного відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях 300-літнього ювілею Г. С. Сковороди та з метою популяризації його всеосяжної спадщини у 2017 році створено *Громадський Організаційний комітет Суспільної ініціативи “Григорій Сковорода–300”*. До Громадського Організаційного комітету увійшли його ініціатори: провідні філософи-сковородинознавці й педагоги з України й закордоном, представники провідних наукових установ та навчальних закладів, культурні діячі, музейники.

3 грудня 2017 р., у Всесвітній день вчителя, започатковано *Всеукраїнські Сковородинські навчання “Пізнай себе”*. За інформаційної підтримки Міністерства освіти й науки України, Сковородинські навчання проводяться щорічно по всій Україні, в українських освітніх закладах за кордоном та в країнах, де бував Г. Сковорода. Це сприяє поглибленню інтересу до феноменальної спадщини українського педагога й мислителя, її популяризації в Україні й світі. Навчання запроваджено в системі української освіти від початкової до вищої школи, і їх програмою передбачено проведення синкретичних освітньо-виховних, поетично-музичних і науково-просвітницьких заходів. Основний методичний принцип Сковородинських навчань – діалогічний взаємозв'язок учитель–учень. Освітні нововведення Г. Сковороди цілковито відповідають нинішньому інноваційному освітньому принципу – активному персоналізованому навчанню на основі розвитку критичного мислення, креативності, допитливості, винахідливості, наполегливості, взаєморозуміння.

Для систематичного проведення Всеукраїнських Сковородинських навчань та висвітлення всієї бази знань про феномен великого українського мислителя-енциклопедиста й педагога-просвітителя розроблено концепцію й структуру Науково-освітнього веб-порталу “Григорій Сковорода”. За створення веб-порталу готова взятися на свій інформаційній базі Мала Академія наук України.

Однак, ці громадські ініціативи й зусилля потребують належної державної підтримки. Зокрема, Сковородинські навчання виявили недосконалість навчальних програм, недостатність методичної підготовки вчителів та потребу розробки навчально-методичних посібників і проведення навчальних семінарів з вивчення багатой спадщини Г. С. Сковороди.

А ще ж необхідно забезпечити українському суспільству широкий доступ до Сковородинської спадщини: видати *вибрані твори Г. С. Сковороди* в нових якісних перекладах та перевидати *найгрунтовніші наукові дослідження його спадщини*; розпочати наукове видання *Повного академічного зібрання творів Григорія Сковороди* з паралельною подачею факсиміле рукописних оригіналів та нових якісних перекладів зі староукраїнської й латинської мов на сучасну українську мову; розпочати

Чи усвідомлюємо значущість Григорія Сковороди в його 300-ліття?

видання фундаментальної *Сковородинської енциклопедії*; вивести на широку аудиторію (театри, філармонії, телебачення, радіо) драматургію, читану й співану поезію Г. С. Сковороди.

Громадський Організаційний комітет звернувся 5 лютого 2020 р. з листами, за підписом його голови О. Д. Бакуменка, до Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів України з пропозицією розпочати спільну системну підготовку до Сковородинського ювілею. До листів додано план передювілейних заходів. Для активізації підготовчої роботи й реалізації тих важливих заходів у загальносуспільному масштабі Громадський Організаційний комітет запропонував поєднати зусилля суспільної ініціативи й державних чинників.

На жаль, суспільна ініціатива не знайшла розуміння й належної підтримки в центральних державних органах.

Верховна Рада України прийняла Постанову від 4 листопада 2020 р. № 973-IX “Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди”, в якій проігноровано план заходів, запропонований Громадським Організаційним комітетом.

Судячи з тексту Постанови, її автори не мають належного уявлення про феномен Григорія Сковороди та його епохальну подвижницьку, культурну місію в українській історії й сьогодні.

Для прикладу, великого українського подвижника Сковороду можна порівняти з великим китайським подвижником Конфуцієм. Китайське суспільство осмислило й визнало морально-соціальне вчення Конфуція (Кун Фу-ци) лише через 200 років по його смерті. А ще через 100 років *Конфуціанство* стало суспільною ідеологією розвитку Китаю. Тож і в українцях до 300-ліття свого Вчителя мала б визріти внутрішня потреба осмислити, засвоїти й запровадити в життя морально-світоглядне вчення Сковороди – *Сковородинство*. А для цього українцям необхідно вивчати й застосовувати практичне Сковородинське вчення. Та чи готові усвідомити значущість Григорія Сковороди в його 300-ліття?

У Постанові навіть не згадано про видання й популяризацію педагогічно-філософської спадщини нашого великого Вчителя. Натомість уже передбачено: “ремонт будівель” музеїв Г. Сковороди; “створення сучасної матеріально-технічної бази” навчальних закладів, названих ім'ям Г. Сковороди; “ремонт і будівництво доріг до об'єктів, пов'язаних з ім'ям Г. Сковороди”. Однак “матеріально-технічне забезпечення та удосконалення інфраструктурного розвитку” тих об'єктів – це елементарні господарські турботи, якими постійно зобов'язані займатися адміністративні органи на місцях. А тепер виходить, що на ремонт будівель і доріг “освоюють” левову долю фінансового забезпечення ювілею. А як же тоді з вивченням педагогічно-філософської спадщини та її популяризацією? Як тоді українському суспільству осмислити, осягнути “важливість постаті Григорія Сковороди”?

Щоправда, Верховна Рада рекомендує Кабінету Міністрів “у



місячний строк з дня прийняття цієї Постанови утворити організаційний комітет з підготовки та проведення заходів щодо відзначення на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди”, а в “місячний строк з дня утворення організаційного комітету розробити та затвердити план заходів...”.

Тож подаємо до майбутнього плану заходів пропозиції Громадського Організаційного комітету Суспільної ініціативи “Григорій Сковорода–300”:

“Для системної підготовки до гідного відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях у 2022 році 300-літнього ювілею Г. С. Сковороди та з метою популяризації його всеосяжної літературної, філософської, педагогічної, композиторської, музично-співочої спадщини, культурно-просвітницької діяльності й морально-світоглядних принципів подвижницького життя серед усіх верств українського суспільства й міжнародного загалу Громадський Організаційний комітет Суспільної ініціативи “Григорій Сковорода–300” визначив першочерговим завданням здійснення таких важливих підготовчих заходів:

1. З метою урочистого відзначення на загальнодержавному й міжнародному рівнях 300-ліття Г. С. Сковороди необхідно прийняти відповідну Постанову Верховної Ради України з внесенням *Сковородинського ювілею* до Календаря пам'ятних дат та ініціювати через Національну комісію України у справах ЮНЕСКО відзначення цієї пам'ятної дати на світовому рівні, а 2022 рік назвати *Роком Григорія Сковороди*.

2. Постановою Кабінету Міністрів України надати *Всеукраїнським Сковородинським навчанням “Пізнай себе”*, зніційованим Українським фондом культури й започаткованим 5 жовтня 2017 р. за

підтримки МОН України, загальнонаціонального статусу з належною державною підтримкою для системного проведення їх повсякчас по всій Україні та в українських освітніх закладах за кордоном (Ініціатор, автор концепції, умов, програми Навчань – культуролог О. А. Шокало).

3. Створити на базі Малої Академії наук України *Науково-освітній веб-портал “Григорій Сковорода”* з метою висвітлення всієї бази знань про феномен енциклопедиста Г. С. Сковороди: літературної, філософської, педагогічної, композиторської, музично-співочої спадщини та здобутків українського й зарубіжного сковородинознавства; ознайомлення української та світової спільноти з усіма аспектами подвижницького життя й культурно-просвітницької діяльності мудреця; популяризація природовідповідного й культуровідповідного морально-світоглядного вчення – *Сковородинства*. (Автор концепції й структури веб-порталу – О. А. Шокало).

4. Перевидати *Повне академічне зібрання творів Григорія Сковороди* за редакцією професора Леоніда Ушкалова (Едмонтон-Торонто-Харків, 2011).

5. Підготувати й видати *Вибрані твори Григорія Сковороди* в новому якісному перекладі зі староукраїнської на сучасну українську мову.

6. Перевидати найгрунтовніші наукові дослідження спадщини Григорія Сковороди та художніх творів про подвижника (список підготовлено окремо).

7. Підготувати й видати *Збірник вибраних праць українських і зарубіжних сковородинознавців “Сковородинство”*, де представити осягнення феномену Г. С. Сковороди з XVIII до XXI століття (Укладач – О. А. Шокало).

8. Підготувати й видати *Грунтовний навчально-методичний по-*

сібник з вивчення педагогічної, літературної, філософської, музичної спадщини й життєвого шляху Г. С. Сковороди для педагогічних, загальноосвітніх, музичних закладів України.

9. Запланувати й розпочати наукове видання *Повного академічного зібрання творів Григорія Сковороди* з паралельною подачею факсиміле рукописних оригіналів та нових якісних перекладів зі староукраїнської й латинської мов на сучасну українську мову.

10. Запланувати й розпочати видання фундаментальної *Сковородинської енциклопедії*, де має бути підсумовано понад двохсотлітній досвід вивчення всеосяжної філософської, педагогічної, поетичної, композиторської спадщини мудреця-енциклопедиста і його культурно-освітньої діяльності в українському й зарубіжному сковородинознавстві та визначено належне місце Г. С. Сковороди в національній і світовій культурах.

11. Вивести на широку сцену (театри, філармонії) драматургію, читану й співану поезію Г. С. Сковороди.

12. Запровадити на Українському радіо й телебаченні регулярні передачі про Г. С. Сковороду з популяризацією його літературної, філософської, педагогічної, композиторської, музично-співочої спадщини.

13. Запровадити музичні програми (концерти хорового, ансамблевого, сольного співу та інструментального виконавства) з творів Г. С. Сковороди й творів інших композиторів на Сковородину поезію в Національній філармонії та обласних філармоніях України.

14. Інтегрувати вивчення літературної, філософської, педагогічної, композиторської спадщини Г. С. Сковороди на засадах його освітньо-філософської системи в уроки мови, літератури, музики, історії, природничих предметів.

15. Увести в навчальні програми музичних закладів України вивчення композиторської, музичної й співацької спадщини Григорія Сковороди.

16. Видати на CD й поширити в закладах освіти й культури та в Інтернеті аудіо записи поетичної, філософської та музичної спадщини Г. С. Сковороди.

17. Запровадити Всеукраїнський фестиваль дитячого музичного мистецтва *“Грицева сонілка”*.

18. Систематизувати й видати на CD та поширити в Інтернеті всю наявну фільмографію про Г. С. Сковороду.

19. Створити нові художні й документальні кіно-теле-фільми про феномен мудреця для регулярного широкого показу по телебаченню і в кінотеатрах. Зокрема, зняти художній кіно-телефільм *“Варшава” (Легенда про Григорія Сковороду)* за сценарієм Івана Драча й Віри Мельник, у постановці Сергія Маслобойшикова. Цей проєкт отримав Міжнародну премію “Коронація слова” за кращий кіносценарій та Міжнародну премію імені Григорія Сковороди.

20. Систематизувати й видати окремим альбомом усю наявну образотворчу Сковородіану (жи-



вопис, графіка, скульптура). (Укладач – Л. Й. Рінгіс, журналіст, керівник клубу викладачів “Дорогами до прекрасного” НЕУ імені Вадима Гетьмана).

21. Провести у 2022 році пленери, бієнале й підсумкову виставку за мистецьким проектом “300-ліній шлях Григорія Сковороди” та видати альбом (Організатор – О. І. Мельник, художник, координатор мистецьких проєктів НСХ України).

22. Системно проводити науково-практичні конференції, методичні семінари, з метою поглибленого і всеосяжного вивчення літературної, філософської, педагогічної, композиторської, музично-співочої спадщини Г. С. Сковороди.

23. Оформити *Класи-світлиці Григорія Сковороди* в середніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах з відповідним поліграфічним та Інтернет ресурсом для унаочнення вивчення всього розмаїття енциклопедичної спадщини Г. С. Сковороди.

24. Створити *Меморіальні музеї Г. С. Сковороди* в Києві (в Старакадемічному корпусі НаУКМА), в Харкові (в колишньому будинку купця Є. Є. Урюпіна, приятеля Г. С. Сковороди) та в смт Бабаї Харківської області (в колишньому будинку ієрея Я. П. Правичького, приятеля Г. С. Сковороди).

25. Встановити пам’ятник Г. С. Сковороді на його батьківщині в смт Чорнухи Полтавської області.

26. Спільними зусиллями МЗС України та українських закордонних громад установити пам’ятні знаки в місцях перебування Г. С. Сковороди в таких країнах: Австрія, Італія (Північна), Німеччина, Польща, Росія, Словаччина, Угорщина, Чехія.

27. Шоосені, до дня пам’яті Г. С. Сковороди – 9 листопада, висаджувати традиційні для України породи дерев (дуб, верба, калина, вишня, яблуня, груша, липа, явір, клен, осокір, тополя, ясен, береза, осика) під символічною назвою “*Тай Григорія Сковороди*”. На основі цієї громадської ініціативи затвердити державну екологічну програму відновлення лісового фонду й природно-культурного середовища в Україні.

28. Прокласти туристично-просвітницький шлях “*Коло Сковороди*” за двома напрямками: *Київ–Харсіки–Чорнухи–Лохвиця–Переяслав–Коврай–Лубни–Полтава–Харків–Великий Бурулак–Бабаї–Валки–Сковородинівка–Київ* та *Харків–Харсіки–Чорнухи–Лохвиця–Київ–Переяслав–Коврай–Лубни–Полтава–Великий Бурулак–Бабаї–Валки–Сковородинівка–Харків*”.

Сподіваємося, ювілейний Організаційний комітет візьметься зі знанням справи за розробку й реалізацію плану заходів з відзначення на державному рівні 300-річчя великого Вчителя українського народу заради досягнення “важливості постаті Григорія Сковороди”.

Заступники голови Громадського Організаційного комітету: **С. А. ГАЛЧЕНКО**, заступник директора з наукової й видавничої діяльності Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України; **О. А. ШОКАЛО**, ініціатор і автор концепції Всеукраїнських Сковородинських навчань “Пізнай себе”, головний редактор журналу “Український Світ”

В пам’ять про засновника легендарного хору «Гомін»

Відкриття меморіальної дошки великому українцю Леопольду Ященку стало важливою і довгоочікуваною подією для столиці України. Для учасників хору “Гомін”, засновником і багаторічним керівником якого і був Ященко, – це данина феноменальному керівнику легендарного хору, безмежно закоханого в народну пісню, з великим бажанням і вмінням навчити і передавати цю палку любов прихильникам і шанувальникам народної пісні. Встановлення меморіальної дошки на будинку, де з 1977 року і до останньої миті життя 2016 року жив талановитий мистець – це подяка від киян та українського люду, на яку безумовно заслуговує шевченківський лауреат. Багато зусиль для того, щоб ця важлива подія відбулась, доклав староста фольклорного народного хору, який нині носить імення “Гомін Леопольда Ященка”, учасник колективу з майже тридцятирічним стажем Ян Павлович Буров. Активну участь в заході взяли представники “Просвіти” ім. Т. Г. Шевченка. З теплим словом-спогодом про видатного українського діяча народного пісенного мистецтва та його постійну участь разом з хором “Гомін” в заходах “Просвіти” виступив Микола Трохимович Нестерчук.

У своєму інтерв’ю Ян Буров відзначив виняткову роль Ященка у ренесансі народного хорового співу. Леопольд Ященко – справжній пісенний символ України, людина багатого фольклорного досвіду й вишуканого смаку – славився прекрасними романсами, академічними обробками народних пісень та власними піснетворами щодо хвилюючих проблем розбудови незалежності української держави. Завжди головним завданням ставив долучення якомога більше людей до співу – відчинити двері до національного пісенного храму-музею, де завжди є місце і для



Хор “Гомін Леопольда Ященка” на відкритті меморіальної дошки на будинку, де мешкав легендарний мистець

фахівців, і для початківців. Адже як відомо – пісня живий свідок історії, в якого є чому навчитися, згадати і переосмислити...

Всі зерна добра, які посіяв Великий Пісняр, дають і будуть давати духовний врожай, який ми будемо ще довго збирати наступними поколіннями. В 1993 році він став лауреатом Державної премії України ім. Т. Шевченка. Але незважаючи на офіційне визнання всіх заслуг мистця, як видатного українського музикознавця-фольклориста, композитора та засновника і беззмінного керівника “Гомону”, для його дітища – легендарного народного хору, так і не з’явилося при всіх (!) владах ні власної домівки для репетицій, ні, тим більше, державного фінансування (як це прийнято в країнах Балтики, наприклад). Адже ство-

рений у далекому 1969 році хор “Гомін” головним завданням визначив підтримку масового побутового співу та відродженням народних свят у всіх сферах життя, чим славилася вся Україна до штучного страхітливого Голодомору-геноциду 1932-33 рр., влаштованого злочинною комуністичною владою з Москви. Саме під керівництвом легендарного Ященка хор “Гомін” і відтворював календарні народно-обрядові та сезонні свята: колядки та щедрівки, веснянки, купальські, русальні пісні, косарські, купальські, петрівчані та жнивварські обряди, за що їм всенародна честь і хвала.

Не стояв мистець осторонь суспільно-політичного життя і в Україні після відновлення її державної незалежності у серпні 1991 року, до чого він з хором мав

безпосереднє відношення. Митцем були створено відомі нині пісні про Чорнобильську трагедію, про Голодомор, а також серію патріотичних пісень, які зараз на концертах “Гомону Леопольда Ященка” залюбки підхоплюють і співають слухачі: “За руки візьмемось, брати!”, “Скликаймо всіх до наших лав”, “Бережим своє ім’я”, “Збираймо воедино всю свою родину”, “Де ви сьогодні, мої побратими”, “Вставай, козаче”, “Вишенько моя” і багато інших.

Сопілка Леопольда Ященка змовкла, але живуть традиції, які започаткував патріарх народної пісні, засновник і постійний керівник легендарного фольклорно-етнографічного хору “Гомін”! Вічна слава легендарному мистцеві.



Презентація Лідією Вакулєнко та юною художницею Каріною Бєсчєстною книжки “Сім Я” Маргарити Весєлінки

У Музеї книги та друкарства України нещодавно відбулася презентація цілого грона книжок ДП “Видавництво “Дніпро””. Зокрема представлено книги, що мають всі шанси найбільше захопити своїми сюжетами сучасну вибагливу дитячу публіку. Книжка “Сім Я” авторки Маргарити Весєлінки та юної художниці Бєсчєстної Каріни була презентована керівником творчих проєктів видавництва Вакулєнко Лідією Володимирівною. У збірнику представлені віршовані та прозові казки, а також новорічна казка-п’єса. Казкові сюжети про

дружбу, взаємодопомогу і єднання, любов до природи, торкаються якраз тих проблем, котрі постають перед сучасними дітьми в реальній дійсності. Книга грає талановитими малюнками юної художниці.

Книжка “Родовід Ластиків” є результатом багаторічної праці однодумців-педагогів Наталії Весєлінки, Тамари Абраменкової та Ірини Джуваго, які виступають і в ролі авторів текстів казки, і перекладачів, а Ірина і Наталія ще й художниці! А Лариса Грєсь – фактова актриса, керівник шкільного гуртка, написала сценарій і здій-

Дітям до Свята Миколая Презентація книжок “Видавництва “Дніпро”

снила постановку цієї казки з своїми учнями. Вірші переклала англійською Лариса Андрєєвська. Ця захоплюючо-повчальна книжка насамперед, призначена дітям старшого дошкільного і середнього шкільного віку та розвиває логіку, образне мислення, кмітливість, пам’ять і корисну звичку до читання.

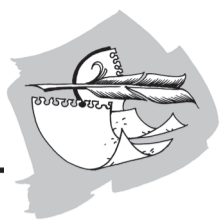
Книжка “Забавлянки й коліскові у пісні та слові” авторки Любові Шостак та талановитої художниці Каріни Бєсчєстної – своєрідне й унікальне видання, адже поєднує цілих 25 тематичних творів та поетичну казку “Грамотними будь годиться, або Як киця Секлетка вивчала абетку”. Авторка не обминула своєю увагою, окрім інших, і традиційних персонажів дитячого фольклору (котика, зайчика, лиса, голубів...) Так сучасні авторські твори підсилюють родинні традиції давніх казок українського народу, зберігаючи рідне від давнини і аж до сьогодні.

Книжку ж “Хроніки сонячних струн: 2014-2020 (пісні та поезії, акорди для струн) автора і виконавця патріотичних бардівських пісень Юрія Кобзаренка представила упорядник та перекладач віршів відома письменниця Тєтяна Майданович. Цей перший

збірник віршів та пісень Юрія Кобзаренка (волонтерський позивний “Поляков”) відтворює самовідданість історичної боротьби українського народу за волю і правду в минулому і сьогодні, особливо в роки АТО (ООС) – на фронтах нинішньої російсько-української війни, що триває на теренах українського Донбасу. Перемога духу людини над п’їтьмою, війною і неправдою, похвала радості Буття – це наскрізна тема і відмінна риса всієї творчості молодого автора і виконавця. Юрій по сучасному оновлює патріотичну традицію українських кобзарів, створюючи та озвучуючи свої авторські пісні разом з гітарою.

Презентація книг пройшла в теплій і ширій атмосфері за сприяння працівників Музею книги та друкарства України. Особливу подяку видавництво “Дніпро” складає разом з усіма присутніми на цьому неординарному святі української книги Дмитру Палію, заступнику директора музею, котрий разом з учасниками презентації насолоджувався талановитим словом презентованих авторами творів.

Матеріали підготував **Георгій ЛУК’ЯНЧУК**



Сергій ГРАБАР

Ковідні хроніки

Коли везли мене тим коридором, я пригадав Чистилище, пророковане світовими письменниками з трьома крапками наприкінці замість відповіді. Поруч були люди у захисних комбінезонах, рукавичках, масках, окулярах та з пластиковими екранами. Ми проминули три лінії захисту і опинилися у так званій брудній або, як було прийнято казати тут, “грязній” зоні...

...Хвороба явилася, як і будь-які хвороби, неочікуваною, тож спочатку я себе тішив надією, що то просто легка простуда, і так грався дев'ять днів. А потім... потім висока температура, “Швидка допомога” та киснева маска просто в кареті. Сатурація (це — наявність кисню у легенях) виявилася вкрай низькою, і моя подальша доля залежала вже від вправності або невправності лікарів.

Перша лікарня, до якої я потрапив була такою собі пересилкою, Чистилищем перед Чистилищем, де розпізнавалася наявність Зарази в тобі, і подальший шлях вже до іншої лікарні, на постійні хліби. В палаті на пересилці нас було четверо, всі з підведеним киснем, люди замкнуті, відчужені. Нам робили уколи, давали пігулки і три рази на день годували. Там я зрозумів, що ми потрапили до святкової акції або навіть, можливо, “місячника перловки”, бо два, а інколи три рази на день її отримували.

Мої сусіди по палаті були різними людьми: один екскаваторник з патологічною ненавистю до жінок, який після приходу медсестр, шипів їм у спину прокляття. Пізніше він чомусь розповів мені історію свого кохання і подальшої втечі від нього. Я її не буду переповідати, бо то його історія.

Другий — вже у віці, дрібний бізнесмен, що займався так званими натуральними заміниками ліків. Але йому вони у боротьбі з цією Заразою не допомогли. У нього був недобрый погляд і потаємна злоба до всіх.

Третім був Володечка, мій найближчий сусід у палаті. Коли я туди прибув, а це було десь на початку ночі, він відразу мені словистив, що йому сімдесят чотири роки і він з Києва. На моє запитання: звідки, з Києва, відповів, що з Подолу. За моїм досвідом, так, як правило, говорять ті, хто не з Києва. Тому, після моєї фрази, що я з Євбазу, і його запити, а що це, мені стало все зрозуміло. Але справа не в тому звідки він, — Володечка був шизофреніком. Він розповідав про свою дружину, до якої його переведуть, але, як виявилось, дружини у нього не було. В одну із ночей його забрали, щоби кудись перевезти, але за півгодини він повернувся — санітари відмовилися його приймати, бо, як він просто сповістив: “Я їм не сподобався”. Тої ночі я прокинувся десь о третій годині і побачив Володечку, який стояв між нашими ліжками із закритими очима, розкинув-

ши руки, одягнувши відразу дві, свою і мою кисневі маски. Його сиве, давно не стрижене, волосся розлетілося у просторі. Я пригадав фільм “Горець”, Дункана Маклауда і те, що “залишитися може тільки один”. Тому різко, наскільки це було можливо, але тихо прошепотів: “Віддай мою маску”. Володечка відразу якось знітився, зіщулився, прошамкавши, що він випадково. Яка його подальша доля, я не знаю. Мене наступної ночі перевезли до іншої лікарні. Він дуже мені дякував за мінеральну воду, що я йому полишив (йому ніхто за ці дні ніяких передач не приносив). Зараза брала своє, і їй було однаково: хто ти. Ми всі перебували в зоні ризику, а в мого сусіда по палаті були ще й свої додаткові химери.

До іншої лікарні мене везли вночі, десь після першої години. Я, лежачи на ношах у кареті “Швидкої допомоги”, вгадував через віконце задніх дверцят,

Добре, що сусіди по палаті, а нас всіх разом виявилось шестеро, підказали, як з тим киснем поводитися. Які поруч з тобою люди, від того залежить надзвичайно багато. Мені повезло, скажу більше, нам всім повезло, бо взаємні підтримка і допомога йшли від кожного палатника. А люди-то через лють Зарази зійшлися різні.

Анатолій був водієм автобуса, колись після армії, приїхавши до Києва, сів за “баранку” і вже сорок три роки робить життя для нас у місті кращим і комфортнішим. Ми не замислюємося над тим, яка доля у водія автобуса, чому він, з дня у день, не зважаючи на погоду, на власній настрої допомагає нам дістатися у той чи інший куточок Києва. Коли я лежав “ульожку” під крапельницями та цілодобовим киснем, саме Анатолій, як правило, кликав при потребі медсестр або забирав передані мені з чистої зони передачі.

Варто пояснити, що ми тут, у “грязній” зоні, були ізолювані від зовнішнього світу. Воно й зрозуміло, бо Зараза-то — інфекційна. Від нас щось передати у чисту зону було неможливо, але нам приходили додаткові ліки, посуд — тим, хто не захопив із дому, та різні смаколики. Це все носи-



де ми проїжджаємо. Київ завжди був моїм містом, тому я приблизно розумів, яким є маршрут з лікарні на Підвисоцького до лікарні на Солом'янці. На моє запитання, чому ми їдемо вночі, санітари щось невиразно відповіли. Я пошуткував, що я, мабуть, є національним здобутком і, щоби вороги не прознали таємницю — все засекречено. Вони з посмішкою погодилися. Пізніше, я зрозумів сутність нічних перевезень: по-перше, дороги в мегаполісі цього часу порожні, по-друге, ми уникали величезних черг перед приймальним покоєм лікарні, які утворювалися упродовж дня.

Сатурація у мене була така, що мене відразу приєднали до кисневої маски, а потім, оформивши, відвезли до палати у відділення “Пульмонології”. Тоді я й промандрував повз перепони через коридор-Чистилище до своєї палати і до свого кисневого джерела. Люди в скафандрах, сунувши мені до рук рятувальну маску і сказавши: “Дихайте”, пішли, а я залишився не розуміючи, що з усім цим робити.

ли невтомні санітарки та медсестри. Якщо говорити про медичний персонал, який з нами спілкувався, то інакше, як святими людьми, їх назвати не можна. З ранку до ночі, а інколи й серед ночі, коли привозили таких, як я, вони постійно були на посту. За п'ятнадцять днів перебування у лікарні, я нарахував всього чотирьох медичних сестер, трьох санітарок, двох лікарів, в тому числі й завідувачку відділенням та двох рознощиць їжі. І це на сорок п'ять хворих у віці від 60-ти і старше, хоча були й молоді, десь відсотків п'ятнадцять.

Всі вони жорстко дотримувалися протоколу: взяти хоча б вологе прибирання по два рази на день. Медики — завжди у захисних скафандрах, і ми вже по шурхоту в коридорі вгадували, що до

нас йдуть уколи і крапельниці, пігулки і пульсоксиметри, а по брязкоту посуду — їжа. Годували добре і досить смачно, та й ми отримували додатковий харч з волі, яким пригощали сусідів.

Один з тих, хто потрапив до нашої бойової палати, був Юрій, військовий на пенсії — людина цікава, непересічна. Він вразив мене щирим вболіванням за старовину нашого міста, гнівом на безоглядне руйнування Києва, його знаннями, а головне, бажанням знати більше, його просто-таки скорострільним читанням. Річ у тім, що вістка про те, що я письменник, прийшла разом зі мною ще у ту ніч, коли я зайшов до палати. Один з постояльців — директор Театру на Михайлівській, інтелектуал і книжник Віталій упізнав мене. Та я не дуже й опирався, при першій нагоді запросив з волі свої книжки і подарував їх сусідам. Інколи ми влаштовували читання невеличких новел. Інколи це були бесіди про культуру і не тільки, варто пам'ятати, що всі ми були хворі досить складною та невідомою хворобою.

Центром думок і дій у палаті був Іван — майстер-наставник з автоколони, людина, яка вмiла завдяки розуму, такту і досвіду все влагодити, все передбачити. Всі ми спілкувалися між собою українською мовою і ні у кого не було жодних застережень з цього приводу. Якось я повернувся до палати з коридору і побачив, що всі мої сусіди читають мої книжки. Мабуть, це і є те важливе, заради чого ці книжки пишуться — їхня потрібність. А ще більше у цій закритій від світу, “грязній” зоні, куди вхід тільки у спеціальних скафандрах, у зоні де живе купка відхрещених, ізолюваних людей, які читають, бо вірять у те, що ми звідси вийдемо своїми ногами, а не на каталці, вкриті простиратлом. На таких, як Іван, взагалі тримається наша країна, зберігається нація. Людина-хранитель генетичного коду українців, — і це не патетичне.

Останнього з поселенців палати діда Івана привезли, як і мене, десь о другій годині ночі. Він був старший за всіх, мав чотирьох дітей, чотирьох онуків і чотирьох правнуків. На момент прибуття потребував кисню і був, важко хворим. Ми його спочатку заставляли по троху, що-небудь їсти, піднімали серед ночі, щоби дихав киснем, і це, власне, й робив Іван-наставник.

Дід спочатку пручався, бо звук все завжди вирішувати сам, але згодом примирився, і на момент моєї виписки виглядав просто красунчиком.

Варто сказати, за п'ятнадцять днів мого перебування у лікарні жодного разу, з палат відділення нікого не вивезли — всі виходили до чистої зони своїми ногами. Настав і мій день, коли ми разом з сусідом Анатолієм попрямували коридором-Чистилищем у зворотному напрямку: через три перепони, що розділяли світ на дві зони, ліфтом до першого поверху і далі — до подвір'я, що зустріло прозорим, просто кришталевим повітрям.

Попереду на мене, як і на моїх сусідів по палаті, чекав ще довгий шлях відновлення, бо Зараза висмоктала з нас майже всі сили. Але все-таки не всі!..



Василь ВЕЛЬМОЖКО,
красзнавець

Перший командувач українського флоту

Постановою Верховної Ради України “Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2020 році” на державному рівні відзначається 150-річчя з дня народження першого в новітній історії командувача українського флоту, контр-адмірала Михайла Михайловича Остроградського, нащадка старовинного гетьманського роду Апостолів з Полтавщини.

Адмірал Михайло Остроградський є гордістю не лише нашого флоту, а й нашої країни в цілому як великої морської держави. Справі створення національного флоту Української держави, відродження морської слави козацького флоту України він присвятив себе без остатку. Своєю службою і відданістю народу Михайло Остроградський вписав героїчну сторінку в історію національного флоту, став прикладом для кожного українського моряка.



Михайло Остроградський народився 21 грудня 1870 року на хуторі Пашенівка Кобелякуського повіту Полтавської губернії в старовинній козацькій родині, що походила від гетьмана Данила Апостола. Тому іноді прізвище адмірала зустрічається ще й як Остроградський-Апостол. Серед представників цього роду знаходимо миргородського полкового суддю Матвія Івановича Остроградського та його сина Федора Матвійовича — миргородського полковника з 1752-го по 1768 роки. Ще одним яскравим представником родини Остроградських був всесвітньо відомий математик, який товаришував з Тарасом Шевченком в Петербурзі — Михайло Васильович Остроградський (1801-1862). Дитинство хлопчика проходило в атмосфері зацікавленості та любові до української старовини, як це тоді бувало і в інших старих українсько-козацьких родин.

У вересні 1884 р. Михайло Остроградський вступив до Петербурзького Морського училища. До підготовчого класу приймалися підліткі віком від 12 років, а термін навчання на той час складав 5 років. Закінчивши повний практичний та теоретичний курси із “Золотим знаком”, у вересні 1890 р. Михайло Остроградський отримує звання мічман і потрапляє на Чорноморський флот. Розпочав службу офіцером у 2-му Чорноморському герцога Единбурзького екіпажі, а 14 травня 1896 р. отримує звання лейтенанта.

У 1896 році розпочалась служба на бойових кораблях — мінний офіцер першого розряду, з 1901-го по 1906 роки — старший офіцер канонерських човнів. В 1906 році призначений командиром ескадреного міноносця “Жуктий”. Відтоді почалося його кар’єрне зростання, перед початком Першої світової війни 28 липня 1914 року М. Остроградського призначають командиром крейсера “Пам’ять Меркурія”. Крейсер протягом війни був одним з найактивніших бойових кораблів флоту, діяв на ворожих комунікаціях в районах Босфору, Варни, Констанци та Кавказького узбережжя.

За виявлені мужність і хоробрість під час бойових дій Першої світової війни в Чорному морі М. Остроградський був нагороджений чотирма бойовими орденами, а також іноземними військовими нагородами. Напружена військова кампанія призвела до важкої застуди наприкінці 1916 року. 6 січня 1917 року, ледь одужавши, Михайло Остроградський стає командиром лінійного корабля “Святий Євстафій”. 6 травня 1917 року капітана І рангу Михайла Остроградського призначають комендантом Севастопольської фортеці, тобто начальником Севастопольського гарнізону.

З розвалом Російської імперії та проголошенням в Україні Центральної Ради, Михайло Остроградський активно включається в процес українського військового будівництва. Його вважають ініціатором “прапорової” українізації Чорноморського флоту в 1917—1918 роках. Він одностайно зайняв чітку і тверду позицію щодо відродження державного флоту України. Після проголошення Української Народної Республіки в листопаді 1917 року, тодішній командувач Чорноморським флотом контр-адмірал О. Немітц за підтримки Михайла Остроградського направив телеграму Генеральному Секретарю військових справ УНР про визнання флотом влади УНР. За ці дії О. Немітца терміново викликали в Петроград, куди він і вибув 13 грудня (але не до-

їхав), здавши посаду командувача контр-адміралу Михайлу Сабліну.

Остроградський почав вимагати прискорення прийняття рішення про підпорядкування Чорноморського флоту Україні. 25 жовтня від імені Центрофлоту він направив телеграму в Петроград з вимогою припинити слідство над Генеральним секретаріатом і відкликати з флоту вищих офіцерів і комісарів Тимчасового уряду, які призначалися в Севастополь без відома Генерально-го Секретаріату і Центрофлоту.

6 листопада М. Остроградський взяв участь у роботі I Всечорноморського з’їзду, роботу якого привітала Центральна Рада. Делегати схвалили рішення направити в Київ для підтримки народної влади озброєний загін чорноморців у складі 600 чоловік і 17 делегатів з’їзду флоту. При активній допомозі начальника Севастопольської фортеці М. Остроградського 9 листопада український морський полк відбудує до Києва. У столиці моряки започаткували формування “Окремого морського куреня ім. гетьмана Петра Сагайдачного”, і майже всі загинули на київських вулицях під час боїв з бандами Муравйова.

Большовицька агресія на Київ значно активізувала антиукраїнський рух в Криму, який комуністи намагалися підсилити через флот, куди направляли цілі загони агітаторів з Петрограда. Час був політично надзвичайно складним. Українське військо спільно з німецькими союзниками витіснили з України більшовицьку армію. 20 квітня 1918 року відбулася нарада Центрофлоту. Наступного дня запорожці корпусу полковника Петра Болбочана прорвали фронт на Перекопі і наблизилися до Джанкою.

На делегатських зборах капітан І рангу Остроградський твердо заявив, що кораблі і військові частини, які стоять під українськими прапорами, виконувати наказ радянського уряду Росії від 26 березня 1918 про перехід флоту до Новоросійська не будуть і підпорядковуються законному уряду незалежної України. 22 квітня 1918 р. Чорноморський флот під командування Сабліна проголосив себе українським і підняв український жовто-синій прапор, надіславши до Києва відповідне повідомлення. Однак нерішучий Саблін дозволяє залишити порт всім кораблям, які не побажали українізуватися. Тієї ж ночі в напрямі до Новоросійська вийшло 14 есмінців та два дредноути під червоними прапорами. Фактично, Саблін зраджує український прапор, який сам же і наказав підняти. У цій ситуації командування флотом у Севастополі перебирає капітан першого рангу, патріот України Михайло Остроградський. Він зайняв чітку і тверду позицію щодо відродження державного флоту України. Однак втеча з Севастополя більшовизованої частини флоту дала німецьким союзникам формальну підставу захопити Український Чорноморський флот, що там залишався.

21 травня 1918 Остроградський призначений гетьманом Скоропадським представником Української Держави в Криму. Він вів переговори з командуванням німецьких військ, які зайняли Крим, щодо збереження Українського Чорноморського Флоту. На початку червня наказом гетьмана Михайлу Остроградському присвоюється військово-ве звання контр-адмірал.

Проте, маючи прямий і рішучий характер, принципова позиція контр-адмірала М. Остроградського у відстоюванні інтересів національного флоту, викликали конфлікт з генералом фон Кошем, який все більше поглиблювався. Остроградський не допустив німецького військово-морського аташе контр-адмірала А. Гопмана до управління флотом, залишивши йому лише військово-дипломатичні функції, і наказав піднімати німецький прапор лише поряд з українським. Про ситуацію, що склалася у взаєминах з німецьким командуванням, М. Остроградський доповів гетьману Павло Скоропадський вирішив не загострювати стосунки і 10 червня 1918 року замість Остроградського своїм представником у Севастополі та Криму призначив більш дипломатичного контр-адмірала В’ячеслава Ключковського, командира дивізії підводних човнів.

29 липня Михайло Остроградський звільняється з посади коменданта Севастопольської фортеці та стає начальником 2-ї бригади лінійних кораблів. У грудні 1918 року до влади в Україні приходять Директорія, яка відновлює Українську Народну Республіку. 25 грудня морським міністром призначається Михайло Білінський. Своім товаришем (заступником) він запрошує Михайла Остроградського. Морське міністерство під керівництвом М. Білінського і М. Остроградського, як згадував учасник тих подій Святослав Шрамченко, було найдієвішим з усіх попередніх міністерств.

Тим часом, зі сходу на Україну наступали більшовики, південь окупували війська Антанти, які привели з собою білогвардійські загони Денікіна. Директорія відступила на територію Західної України, яка знаходилася під владою Польщі. Наприкінці грудня 1918 року контр-адмірал Остроградський отримав від керівництва Директорії УНР завдання зорганізувати в Одесі підпільну боротьбу українських старшин та вояків, а також захист дипломатичних інтересів УНР.

Напередодні нового, 1919 року контр-адмірал Остроградський опиняється в Одесі. Мешкав він неподалік від оперного театру, у просторому помешканні з гарним парадним входом. Мешкав не сам, а з якоюсь “південною красунею... дуже рухливою пані бальзаківського віку, на перший погляд, грекеницею з півдня України, років 35-40...”, яку він не бажав втягувати в політичні справи. Будинок, де перебував Остроградський стає таємним центром

українського політичного життя Одеси. Тут збирає свої засідання комітет українських партій.

Одеса на той час була зайнята військовими державами Антанти, які прагнули до відновлення “єдиної та неділимий” Росії. Україна для них була незрозумілою та й не потрібною. В ці часи, як писав генерал-хорунжий Удовиченко, “в українським уряді ще і досі існувала якась фанатична віра в те, що держави Антанти, врешті, прийдуть на допомогу Україні та її Армії”.

Намагаючись справдити такі надії уряду, адмірал провадив переговори з представниками Антанти, переконуючи їх в доцільності передачі Одеси під контроль українських сил. У нього також часто буває ад’ютант грецького короля Константина I, який з 1917 р. перебував у вигнанні. Очевидно, що Остроградський відіграв певну роль в поверненні короля Константина на грецький престол у 1920 р.

Наприкінці серпня 1919 р. Остроградський зустрівся зі своїм старим знайомим, білогвардійським генералом Олександром Лукомським. В цій розмові генерал допустив можливість української військової присутності в Одесі, — однак це мало коштувати б українській стороні великої суми грошей. Щоб доповісти Симонові Петлюрі про стан справ в Одесі, Остроградський вярдає до тодішньої тимчасової столиці УНР — Кам’янець-Подільського свого ад’ютанта, сотника Мошинського.

Після приїзду до Кам’янца сотник був прийнятий Головним Отаманом. Володимир Мошинський доповів Петлюрі про стан в Одесі, про те, як дивиться адмірал Остроградський на сучасну ситуацію. Адмірал М. Остроградський, Комітет Військової Організації та провідники українських партій одеських відділів пропонували, щоб українська армія розпочала наступ на Одесу.

Якби українська армія зайняла Одесу, був би легший зв’язок із закордоном, а тим самим можна було б розраховувати на допомогу Антанти, кораблі якої стояли тоді на зовнішньому рейді. В Одеському районі легко можна було зробити мобілізацію, бо й тепер українська військова організація нараховує до 10000 вояків. Населення Одеського району ставиться неприхильно до Денікіна і його легко можна підняти до повстання.

Одночасно ад’ютант повідомив від імені адмірала, що Одесу можна б купити у Денікіна, за відповідну суму грошей. Симон Петлюра уважно слухав, час від часу нотував, а іноді просив більших пояснень. Врешті подякував за звіт, просив передати всім організаціям подяку за працю, а адміралові М. Остроградському за вказівки.

Дав також розпорядження видати гроші на діяльність адмірала, але про купівлю Одеси від денікінців не хотів і говорити: “У нас на це немає грошей!” — сказав Головний Отаман.

Однак діяльність адмірала Остроградського не була марною, денікінці 5 лютого 1920 р. передали владу в Одесі генералу Віктору Сокирі-Яхонтову та частинам Української Галицької Армії (14-та бригада під командуванням Василя Оробка). Та вже було запізно, і збройний спротив Червоній Армії, яка наступала на Одесу був вже неможливий.

Врешті-решт, через кілька днів перед окупацією Одеси більшовицькими військами, адмірал Остроградський переїздить до Румунії. 17 квітня 1920 р. Михайла Остроградського призначено командуючим Чорноморським флотом Армії УНР, а також морським аташе при румунському уряді.

Симон Петлюра надав адміралу широкі повноваження: доручав разом з послами УНР, а також особисто ходити з заявами до окремих міністерств, утворювати при дипломатичних місіях УНР в Румунії, Болгарії, Туреччині воєнно-морські секції, затверджувати та розв’язувати договори з найму, оренди, купівлі, продажу та ремонту різних плавзасобів, утворювати демобілізаційні комісії та мобілізувати з дозволу Уряду торгівельні судна.

Перебуваючи у Бухаресті, Остроградський намагався домовитися з представниками Антанти та врангелівцями, прагнучи повернути під українську зверхність кораблі Чорноморського флоту. У жовтні 1920 р. навіть збирався виїхати на переговори до Севастополя, однак отримав заборону від Симона Петлюри.

Інший бік діяльності адмірала полягав у веденні справ оренди та реалізації майна колишнього Русько-Дунайського пароплавання в Румунії (60 суден та пароплавів, механічні майстерні, земельні ділянки та інше майно).

Документи свідчать, що адмірал одержував в ході цих операцій значні кошти, які одразу спрямовував на військові та дипломатичні потреби уряду УНР. Перебував у Бухаресті і син адмірала, мічман Борис Остроградський. У травні 1920 р. мічман Остроградський був відраджений батьком з Румунії до Штабу Української Дніпровської Военної Флотилії, що тоді починала формуватись.

Відомо, що в ранзі поручника він у липні 1921 р. проходив курс пілотажу в румунській авіаційній школі (тоді румуни вже дозволили українським старшинам проходити курси румунських військових шкіл).

Після припинення діяльності української амбасаді в Бухаресті в 1922 р., Михайло Остроградський залишився в Румунії. Жив він тоді разом зі своєю загдаковою одеською супутницею у Бухарестському готелі AtheneePalace. Перша світова війна, постійне перебування на вістрі драматичних подій 1917 — 1920 років підточили здоров’я адмірала. 30 грудня 1923 р., першого українського командувача флотом спіткала раптова смерть від серцевого нападу. Похований в Бухаресті.

23 серпня 2020 року, з метою відновлення історичних традицій національного війська щодо назв військових частин, зважаючи на зразкове виконання поставлених завдань, високі показники в бойовій підготовці, а також з нагоди відзначення Дня Незалежності України, Указом президента України № 345/2020 35 окремі бригади морської піхоти ВМС Збройних Сил України присвоєно почесне найменування “імені контр-адмірала Михайла Остроградського”.



Родзинки Валентини ДОНЧЕНКО-БУТКОВСЬКОЇ



У сорок восьмому числі "СП" за 2020 рік ми писали про прем'єру вистави "Прем'єра. Бродвейська історія", яка відбулася на сцені "77" Київського національного академічного театру оперети. Роль Фанні у цій виставі виконує солістка-вокалістка театру Валентина Донченко-Бутковська. 2020 рік неї став багатим на події, нещодавно вона відзначила ювілей, а перед цим отримала високе звання народної артистки України. Сьогодні пані Валентина – гість "СП".

— Розкажіть будь-ласка про нову виставу.

— Мабуть це подарунок долі. Через карантин всі ми трохи розгублені, не знаємо що буде далі. Одного дня мені зателефувала завідувачка трупом і питає: "Валю, ти хочеш попрацювати?" Кажу: "Звичайно". Запросили на читку.

Коли режисер Олександр Білозуб прочитав п'єсу, то наче вирости крила. "Слава Богу, життя продовжується", — подумала я. Дуже цікава робота. Вдячна режисерові, що дав мені таку роль. Інколи можна все життя пропрацювати в театрі, грати княгинь, графинь, жінок, а актриси не зіграти жодного разу.

Доля героїні в чомусь переплітається з моєю долею. У неї двоє дітей — і в мене двоє. Тільки своїх я дуже люблю, брала їх гастролі, вони виростили зі мною. А в Фанні діти росли без неї, без маминої любові і турботи. Вона все життя віддала театрові, я теж служу в театрі вже 42 роки. У мене є коханий чоловік, улюблена робота, уважні діти. А моя героїня особливо не думала про майбутнє, залишилася самотньою і нікому не потрібною.

— Хто Ваша колега по сцені?

— Катерина Кобієва працює в хорі. Закінчила театральну студію про Театрі Франка, інколи знімається в кіно. Але часто складається так, що якщо актор працює в хорі, то вирватися звідти просто неможливо. Добре, що Катерину помітив режисер. Працював з нею в "Баядері", де вона мала невелику роль. Вперше грали разом з Катериною. Це був приємний дует.

Також це була моя перша повністю драматична роль. Хоча, коли ми з чоловіком ще працювали в Харкові, там ставили багато мюзиклів. А в основі мюзиклу лежить драматична основа. Але все рівно були музичні номери. Тут же треба було шукати перехід з одного епізоду до іншого без музичних вставок. Все будувалося на майстерності.

— Як життя привело Вас до оперети?

— З дитинства мені хотілося співати і танцювати. А це ж звичайно об'єднується в опереті. У 4 роки вперше вийшла на сцену в сільському клубі. Вже тоді співала пісеньку і танцювала, готувала себе морально до оперети (усміхається).

Закінчила музичну школу, приїхала до Києва і вступила до культурно-освітнього училища на хорове відділення. Вдячна долі, що в житті були люди, які допомогли віднайти життєвий шлях. Мій педагог з вокалу якось сказав: "Не твоє місце працювати в клубі, ніколи туди не йди. Вступай в театральний інститут, або до консерваторії. Тобі треба працювати в опереті".

Вступала до театрального інституту, але там мені сказали: "Ви не туди прийшли, вам треба йти до театральної студії при Театрі оперети". Студія дала прекрасну підготовку, саме тут я познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком, нині народним артистом України Миколою Бутковським. Після її закінчення ми поїхали до Харкова, де працювали 17 років.

— Розкажіть будь-ласка про Харківський період.

— Нам було по 22 роки. Коли прийшли до Харківського театру музичної комедії, про нас говорили: "Взяли дитсадок". А потім, коли ми вийшли на сцену і показали, що ми вміємо, до нас почали ставитися з повагою. Були надзвичайно цікаві ролі. Як

я згадала раніше, цей театр вже брав до постановки мюзикли, а в Києві у цей час ще з осторогою ставилися до цього жанру.

Коли вперше в Україні поставили рок-оперу "Юнона і Авось", то музичні критики, порівнюючи нашу і московську постановку, відзначали, що харківська вистава цікавіша. Всі ми була добре підготовленими, гарно співали, гарно звучав оркестр.

Також тут грали "Сестру Кері" за Т. Драйзером, "Мою чарівну леді" (перший мюзикл у світі) за Ф. Лоу, "Милий друг" за Гі де Мопасаном, "Чорну магію" за М. Булгаковим, інші цікаві вистави. З вдячністю згадую своїх колег по сцені. І сьогодні вітаю їх зі святами. До речі, день народження Харківського театру співпадає з моїм. У Харкові народилися мої діти.

А ще Харків запам'ятався університетом мистецтв ім. І. Котляревського, який ми з чоловіком закінчили завдяки художньому керівнику Харківського академічного театру музичної комедії Ю. Старченку, який набирав курс і запропонував нам вступати, що ми з радістю й зробили. Це було вперше за часи існування вишу — такі дорослі студенти навчалися на денному відділенні. Нам було далеко за тридцять. Висловлюємо величезну вдячність всьому педагогічному колективу акторського факультету за цікаве доросле студентське життя. Це ще один подарунок долі.

— Чому ж вирішили поміняти це місто на Київ?

— Тут наше коріння. Мій чоловік народився на Київщині, а сестра жила в Києві. Колись жартували: "Якщо хочеш прожити життя, то його треба прожити в Києві". Ми з чоловіком приїхали втратити Київський театр оперети з вокалісткою. Нас помітили. Художній керівник театру Сергій Сміян взяв нас на роботу. Рада, що пізніше встигла зробити про нього на телебаченні велику програму.

Нас ввели у виставу "Баядера". Грали у цій виставі у Харкові, тож текст не довелося перевчати. Тільки треба було вивчити танці. Це був справжній подарунок долі — почати роботу в Театрі оперети з таких прекрасних ролей.

— У цей час Київський театр оперети вже почав переходити на українську мову. Чи не було складно?

— Ні. Ми спілкувалися українською і в Харкові. Говорили нею і мої діти Максим та Роксолана. Дочка погано розуміла російську, і коли вона приходила у Харкові до театру, то у спілкуванні з неї артисти переходили на українську. Щастя було приїхати до Києва і говорити своєю рідною мовою.

— Знаковою для театру і, напевне, для Вас, стала вистава "Моя чарівна леді".

— Поставив виставу наш Генеральний директор-художній керівник, народний артист України Богдан Струтинський. Якби не карантин, ми б гучно відсвяткували 15-річчя вистави. Миколою Бутковському доручили роль Хігінса, а мені — місіс Пірс. У цей час я тільки стала переходити на характерні ролі. До цього були юні субретки, а тут — дуже строга дама. Починався новий етап у житті і на сцені, це було цікаво.

— У виставі "Кавова кантата" у Вас роль ведучої.

— Коли взяли до роботи цю виставу Баха, то побачили, що вона маленька. Всього півгодини. Богдан Струтинський мені сказав: "Валю, якщо можеш, щось придумай". З радістю взялася за цей мате-

ріал. Дуже люблю вишукувати родзинки, знаходити те, про що мало хто знає. Перелопатила багато матеріалу, відкрила, що наш земляк Юрій Франс Кульчицький навчив європейців пити каву. Писала сценарій з такою радістю, такою гордістю. А коли веду виставу, то наче лечу на крилах.

"Кавова кантата" — моя перша робота на камерній сцені. Відразу відчула різницю. З колегами ми говоримо про те, що на великій сцені легше зіграти 2-3 вистави, ніж на малій одну. Дуже велика відповідальність. Відстань між нами і глядачами лише один метр. Не дай Боже якась помилка, навіть зайвий рух відразу кидається у вічі. Якщо відкриваєш душу, то тут її видно до кінця.

— Крім цього граєте в українській класиці. Маю на увазі вистави "Сорочинський ярмарок" і "За двома зайцями".

— Це також характерні ролі. У першій це Мокрина. Чоловік до неї живає пестливе слово "куріпонька". Вони ставлять це одне до одного з ніжністю. Ці персонажі протиставляються іншій парі, де Хівря брутальна, весь час свариться. А для Мокрини, як і для мене, краще сказати добре слово, а не сваритися. Тому ця роль повністю лягла на мене.

А у виставі "За двома зайцями" зовсім інша героїня. Вона трохи забита, некрасива. Треба було змінювати зовнішність. У



таких випадках часто допомагає грим. Мені у цій виставі допоміг наклеєний ніс.

Також хотіла б згадати про виставу "Фіалка Монмартру", яку поставив Сергій Костьович Сміян. Дуже вдячна йому за роль мадам Арно. Це колишня актриса, яка пішла з театру, бо закохалася. Ціную і люблю цю героїню. Рада, що вистава досі в репертуарі театру.

— Своєю часу вперше Вас для себе відкрив як ведучу концертів.

— Ще в Харкові запропонували вести концерти. Подумала: а з чого починати? Просто виходити і називати номери не цікаво. Почала придумувати, наче героїня однієї вистави, запросила до себе героїв іншої. Таким чином почала змінювати манеру ведення. Спочатку всі були здивовані, а потім стала все частіше чути схвальні відгуки.

Ще у Харкові почала вести концерти українською мовою. Не всім це подобалося. Запитували: "Чому?" А я не можу говорити Кропивницький або Старицький російською, коли оголошую номери.

Коли переїхала до Києва, то з задоволенням продовжила цим займатися. Особливо люблю шукати, як той чи інший композитор пов'язаний з Україною. Одного разу, вкотре слухаючи твори Штрауса, почула українську мелодію, це була "Метелиця". Проаналізувала, що в Петербурзі він закохався в Ольгу Смирницьку, яка явно була українокою. Напевне він чув ці українські мотиви і вставив їх як прощання з Петербургом.

У "Летній миші" є князь Орловський. Композитор взяв прообразом для нього Андрія Розумовського, сина останнього гетьмана. Андрій працював дипломатом у Відні, влаштував там найрозкішніші благодійні бали. Серед тих, кому допомагав вирученими коштами, був Бетховен. До речі, у музеї Бетховена є чорнильниця у вигляді запорізького козака.

А брат Баха воював під Полтавою у шведському війську, тобто воював за Україну. Такі родзинки мене дуже тішать, я їх із задоволенням вишукую. Завжди намагаюся донести щось цікаве, особливо про Україну.

— Служіння в театрі Ви поєднували з роботою на радіо і телебаченні.

— Відкривалася нова редакція "Майдан" на радіо "Голос Києва". Моя сестра, журналістка Т. Кисельова-Донченко, запропонувала спробувати. Я вела передачі про мистецтво. Одна з перших мала назву "Ave Maria" і була присвячена Марії Заньковецькій та Миколі Садовському. У приміщенні, де сьогодні знаходиться Театр оперети, колись був Театр Садовського. Вони ходили тими самими сходами, що й ми. Знайшла чудовий матеріал про їхнє кохання, про яке раніше ніхто не розповідав. Потім була програма про класика нашої музики Миколу Лисенку, який теж ходив цими коридорами. А Симон Петлюра деякий час працював завідувачем літературною частиною Театру Садовського. Відкрити цей факт мені допомогла пані Г. Голобуцька з Музею Марії Заньковецької. Пропрацювала на радіо "Голос Києва" 10 років.

На радіо мене почула відома режисерка Жанна Бебешко з телеканалу "Культура". Вона сказала: "Треба, щоб тебе вже побачили". Першою програмою була про Миколу Лисенку, у мене є його ноты, книги про Миколу Віталійовича, з якими я познайомила глядачів. Потім зробила чимало програм про артистів нашого театру, проте багато задумів так і не встигла втілити в життя.

— Напевне неодноразово доводилося бувати на гастроліях?

— Коли працювала у Харкові, то інколи гастролі тривали по 3-4 місяці. Побували на Кавказі, республіках Балтії, об'їздили всі великі міста України. А з Київським театром оперети їздили за кордон. Приміром, у Сербію возили "Кавову кантату" і "Звану ввечерю з італійцями". Коли розповідала про Кульчицького, то з залу кричали, що він поляк, а ми доводили, що він українець. Половину тексту вивчила сербською мовою, потім переходила на рідну. Крім цього з Театром оперети об'їздили міста Західної України. Були прекрасні гастролі у Львові та Івано-Франківську.

Пригадую гастролі в Донецьку в 90-ті роки. Нас вразило, як дітки чудово говорили українською мовою. У початковій школі та садочках було добре поставлено питання вивчення української. На жаль, ми це втратили. Ще запам'яталося, як возили до Донецька "Мою чарівну леді". Там є слова: "От що наків твій дорогий професор". Глядачі подумали, що це натяк на Януковича, всі затихли. А коли вийшли з цим текстом у Львові, то в залі був регіт, люди не побоялися сміятися з Януковича.

— Як змінився театр відтоді, як його очолює Богдан Струтинський?

— У кожному театрі є свої спади і підйоми. Коли прийшов Богдан Дмитрович, у театрі був певний занепад. Він підняв художній рівень, навів красу в театрі, тут зробили розкішний ремонт. Коли приходять глядачі, вони пишаються, що в Києві є театр з такою красою, таким професіоналізмом. Ми дуже вдячні Богдану Дмитровичу, який вболіває за театр, за трупу. До нього всі ставляться з величезною повагою.

— Є ролі про які мрієте?

— Як я вже говорила, Фанні з "Бродвейської історії" стала для мене подарунком долі. Хочеться, щоб якась роль знову "впала" мені на долони. Аби ця роль була цікава і в мене вистачило сил її зіграти.

Спілкувався
Едуард ОБЧАРЕНКО



Національна опера напередодні свят

— Дуже гарно розпочинали рік, у нас були продуктивні перші два з половиною місяці, — розповідає Анатолій Анатолійович. — Сезон був розпланований таким чином, щоб, як і в попередні роки, ми продовжували реалізовувати програму “Українські оперні зірки у світі”, в рамках якої в нас щомісяця виступав хтось з українських митців, які живуть і працюють за кордоном, здобули світове визнання.

З 12 березня до середини вересня ми не працювали. Але, не зважаючи на це, наприкінці серпня, на Софійській площі столиці реалізували наш щорічний проект “Зірки світової опери”, в якому взяли участь найвідоміші українські виконавці, які працюють в кращих театрах світу — “Метрополітен-опера”, “Ла Скала”, Берлінська опера, інших найпрестижніших оперних сценах світу. Цього року це були Людмила Монастирська, Ольга Кульчинська, Валентин Дитюк, Євген Орлов, також, ще зовсім молода співачка Валентина Плужнікова, яка є стажисткою Нью-Йоркської “Метрополітен-опера” і мала влітку цього року дебютувати на найпрестижнішому оперному фестивалі у Зальцбурзі, частина вистав якого, на жаль, була скасована, через відомі усім причини.

У вересні ми розпочали роботу з дотриманням усіх карантинних обмежень, які нормативно встановлені державою. Звичайно, нам потрібно було шукати нові формати роботи. Однією з таких форм стали концерти наших провідних солістів опери та балету. Ми реалізували низку те-



матичних проєктів — вечір французької оперної музики, вечір романсу, сольний концерт Людмили Монастирської, спільний концерт Тараса Штонди і Сусанни Чахоян, вечір оперних дуетів, концертна програма “Bass Gala”.

Повернули на сцену оперу “Служниця-пані”, що не потребує великого складу виконавців і дає можливість дотримуватися карантинних вимог. Я дещо видозмінив нашу репертуарну постановку “Наталки Полтавки з тим, щоб адаптувати її до карантинних обмежень — довелося скоротити масштабні хорові епізоди, балетні сцени.

Традиційно у нас відбувають-

Одним з завершальних акордів театральної діяльності Національного академічного театру опери та балету України імені Тараса Шевченка у 2020 році стане святковий Новорічно-Різдвяний концерт, на який запросять шанувальників високого мистецтва у День Святого Миколая. За кілька днів до цього концерту ми зустрінемося з головним режисером театру, народним артистом України Анатолієм Солов'яненко і попросили його розповісти про здобутки театру за рік та плани на майбутнє.

ся Новорічно-Різдвяні концерти. Я завжди ретельно ставлюся до підбору їхнього репертуару, хочу, щоб було весело, життєдайно, цікаво і натхненно. Цього року програма буде складатися з найпопулярніших творів Моцарта, Россіні, Верді, Гуно, фрагментів класичних оперет. Прозвучать пісенька Герцога з опери Верді “Ріголетто”, арія Мефістофеля з опери Гуно “Фауст”. Цей вечір подарує приємні передноворічні відчуття нашим прихильникам — шанувальникам оперного мистецтва.

Ще влітку на конкурсній основі була обрана художнім керівником балетної трупі театру всесвітньо визнана артистка з величезним творчим і людським авторитетом народна артистка України Олена Філіп'єва. Вона також запропонувала до концерту низку творів. Зокрема фрагменти балету “Весілля Фігаро”, па-де-труа з “Корсара”, ще кілька номерів, що так само відпові-

дають стильовій тематиці концерту, яку б я хотів цього року презентувати.

Крім цього, звичайно ж, перед Новим роком традиційно, як і всьому світі, ми покажемо серію “Лускунчиків”, на які залюбки ходять і дорослі, і діти.

На жаль, поки не вдалося здійснити нове прочитання опери Джузеппе Верді “Травіата”. Практично завершили роботу над сценографією та дизайном костюмів до цієї опери Андрій Злобін і Анна Іпатьєва. Крім того, за місяць до карантину у Києві перебував всесвітньовідомий режисер Тоні Палмер. Ми дійшли з ним домовленості про те, що він здійснить у нас постановку опери Жака Оффенбаха “Казки Гоффмана”.

Планували вже восени випустити “Травіату”, а в травні 2021 року “Казки Гоффмана”. На жаль, ситуація і далі вносить корективи у наші плани. Але, тим не менш, ми сподіваємося, що зможемо повернутися до цих тем.

Також розглядаємо кілька балетних назв. Але, першою має відбутися прем'єра балету “Красуня і

чудовисько”. Концепція цього балету належала Аніко Рязішвілі, яка багато років була керівником балетної трупі театру. Крім цього, в Олени Філіп'євої є кілька ідей щодо здійснення нових постановок. Наразі не можу сказати, на якій з них ми зупинимося. Все, знову ж таки, залежатиме від того, коли зможемо повернутися до повноцінного творчого життя.

На моє замовлення минулого року відомий український композитор Юрій Шевченко завершив написання дитячої опери “Кіт у чоботях”. Дуже сподіваюся, що зможемо найближчим часом її поставити.

На жаль, поки не можемо повернути до репертуару оперу “Запорожці за Дунаєм”, адже вона потребує великого хору, балету. Те ж саме стосується і 85% інших опер. До речі, чимало оперних театрів світу взагалі перервали свою роботу і поки не збираються її поновлювати. Нью-Йоркська “Метрополітен опера”, можливо, запрацює тільки 26 вересня 2021 року. Те ж саме стосується оперних театрів Канади. Європейські театри поки так само на простоті. А ми маємо щастя продовжувати нести глядачам своє мистецтво.

Радує, що останніми роками колектив театру поповнився цілою плеядою молодих талановитих солістів, серед яких Валентин Дитюк, Володимир Тишков, Дмитро Іванченко, Анатолій Погребний, Ксенія Бахрідінова. Це дуже талановиті та перспективні співаки.

Народження програми

На Суспільному телебаченні записали сольний концерт народного артиста України Анатолія Гнатюка в супроводі Академічного ансамблю пісні і танцю України Державної прикордонної служби України (начальник — заслужений працівник культури України, полковник Василь Неграй, художній керівник ансамблю — заслужений діяч мистецтв України Геннадій Синеок). До цієї події артист та ансамбль йшли майже п'ять років.

— Кожен співак мріє виступити на сцені у супроводі музичного колективу, коли музиканти створюють живу музику і живу атмосферу. Багато років про це мріяв і я, — зізнається пан Анатолій. — Більше чотирьох років тому повертався зі свого сольного концерту у місті Приморську, який давали до Дня Незалежності України. Їхав разом з давнім другом Геннадієм Синеоком.

Почав йому розповідати про свої мрії. У мене є достатньо хороших фонограм, але хотілося виступити з оркестром. Запитав, чи не міг би він мені порекомендувати хороших музикантів, які б склали акомпанемент. Він вислухав мої побажання і сказав долоньскою фразу: “А естрадно-симфонічний оркестр тобі підійде?” Відповів, що навіть мріяти про таке не можу. А він: “Чому? Давай спробуємо”.

Ми почали працювати над нашим спільним проєктом — моїм сольним концертом у супроводі оркестру з балетом. Прекрасні вокалісти допомагали мені виконувати пісні в якості бек-вокалу. Так народилася наша програма під назвою “Мрія”.

Назва змінювалася. Сольний концерт викристалізувався у щире розмову про те, яке місце у житті для радості, суму, роздумів. Тут є пісні про батьків, Батьківщину, любов, розлуку, війну на Сході. Над програмою працюва-

ли більше ніж півроку. До речі, режисером програми виступив мій давній друг, видатний український митець, народний артист України Дмитро Чирипюк. Це була непроста робота. Геннадій Синеок робив оркестровки, потрібно було розписати музичний матеріал на інструменти. Це копітка, важка праця, з якою він упорався на відмінно.

Пам'ятаю, як вперше зайшов у репетиційний клас. Оркестранти зустріли мене привітними посмішками і стало трохи легше. Загнали, я заспівав перші ноти і відчув, що з цим колективом вже немов багато років працюю разом. Сталося диво. Музиканти і диригент мені вибачають, якщо я буваю десь неточним. Але вони цінують, що я з ними дуже ширий, відповідальний у виконанні музичних творів і викладаюся на всі двісті відсотків для того, аби зробити хорошу пісню, яка б сподобалася нашим глядачам.

Вже дали багато концертів. Об'їздили чимало міст України, лише в Києві дали чотири концерти. Серед концертів особливо відповідальним був той, що відбувся минулого року у Великому залі імені Героя України Василя Сліпака Національної музичної академії України. Його провела концертна агенція “Садібамюзик” (засновник агенції Віталій Рябчун, директор Ірина Коваленко). Концерт пройшов “на



урал” Тільки “Смереку” у фіналі виконували тричі. Зняли телевізійний варіант концерту. За короткий час його тричі показав канал “UA Культура”.

Сьогодні ми продовжуємо працювати — і карантин не заважає. 14 жовтня, на День захисника Вітчизни, у нас був концерт в Національному музеї народної архітектури та побуту України в Пирогово (генеральний директор Оксана Старак-Повякель) на відкритому повітрі. Для нас цей концерт був важливим, ми так скучили за глядачем.

Тепер щодо кліпів. Вже давно виступаю на сцені разом з одним із кращих сучасних українських композиторів Олегом Шаком. Якось запитав його: “Чому я досі не заспівав жодної твоєї пісні?” І він написав веселу пісню в народному стилі “Дай, дай!” На таку пісню треба робити кліп. Звернувся до Геннадія Синеока, щоб ансамбль мене допоміг у цьому. Головний балетмейстер ансамблю, заслужена артистка України Лілія Черноус поставила номер на цю пісню. А моя добра подру-

га Світлана Прус (прекрасна актриса Національного театру імені І. Франка) зіграла яскравий персонаж у кліпі. Це відео — робота молодих кліпмейкерів Руслана Музичука і Дмитра Жмовки. Був підготовчий період, ми репетували. Потім відбулися зйомки. Знову ж таки в Національному музеї народної архітектури та побуту України. Це було в період, коли літо прощалося з нами, але ми встигли завершити роботу над кліпом, допоки осінь вступила у свої права.

Це вже був другий наш кліп. Перший зняли рік тому на пісню “Рідні” (музика Ореста Криси, слова Володимира Цибулька). Сюжет цього кліпу — історія молодої пари, вони кохають одне одного. Хлопець йде на війну, у розповідь вклинюється інформація про те, що відбувається на Сході. А в фіналі бачимо, що хлопець повертається до своєї коханої. Нехай же живими-здоровими повертаються всі наші воїни, нехай буде перемога. Хотів би також подякувати за постійну допомогу у здійсненні всіх проєктів

начальнику ансамблю, полковнику Василю Неграю.

А нещодавно нас запросили на Суспільне телебачення, щоб саме в їхній студії відзняти мій сольний концерт з оркестром і балетом. Був високопрофесійно підготовлений майданчик для зйомок. Створені усі умови для творчої роботи. Режисер зйомок Олег Пилипчук.

Судячи з відгуків, цей концерт теж вдавсь. Тепер чекатимемо, коли він вийде на екрани. Завдяки моїй роботі з музикантами мене стали частіше запрошувати на телебачення. До Нового року беру участь у чотирьох музичних програмах, очікуються нові зйомки. Звучатимуть пісні, створені разом з одним з найкращих мистецьких колективів у світі — Академічним ансамблем пісні і танцю України Державної прикордонної служби України.

Інтерв'ю з художнім керівником ансамблю Геннадієм Синеоком читайте у наступних числах “СП”.

Сторінку підготував Едуард ОВЧАРЕНКО



Олесь ВОЛЯ

Надворі хвища-завірюха — добрий хазяїн собаки з будки не випустить. Я теж нікуди не рипаюся, щоб холоду в хату не напускати, та й мама боїться, аби, не доведи Господи, обличчя чи ноги собі не приморозив. У грубці про-топлено ще з раніснього досвітку, але мама ще й піч розтопила — на черені гріюся. Тепло-тепло мені, ніби пташенята в кубельці.

— Ге ж, дитино, Різдво на носі, — озивається заклопотано мама, орудуючи біля печі рогацем. — Ти, бува, колядок не позабував?

Я мершій скочив з черені на лежанку, потім на долівку, став на порозі і, наче б у хаті в когось, колядував:

Коляд-коляд колядниця,
Добра з медом паляниця.
А без меду не така —
Дайте, дядьку, п'ятака.
А ви, тітко грошей,
Щоб у вас дядько був хороший.

— Ти ба — не забув, — хвалила, сяючи вогниками своїх карих очей, мама. — Тільки, сину, спішиш, як ото Пилип з конопель. Виразніше, голосніше слова вимовляй, щоб і найглухіший усе розібрав”. Мама зробила невелику паузу, підохочувала: “Ану ще колядку про пахолка повторю”. Отож я голо-сно, на всю хату, декламую:

Я маленький пахолко
Родився у вівторок.
А в середу рано
Мені в школу дано.

На Різдво

Я йду-плачу
Стежечки не бачу.
Двері відчиняю —
З святим Празником поздоровляю!

Увійшовши в азарт і киваючи в такт словам головою, вже іншу колядку повто-рюю:

Я маленький хлопчик
Зліз на стовпчик.
З стовпчика на жердочку —
Дайте, дядьку, на черточку,
А ви, тітко, грошей,
Щоб у вас дядько був хороший.

Ще й такі слова, мною придумані, додав: “Дайте, тітко, п'ятака. А не дас-те п'ятака, перекину хату сторчака!”. Але останню колядку з отим “перекину хату сторчака” неня забракувала, “щоб перед народом не страмив ані її, ані себе”.

Невдовзі починалися святки.

На Свят-вечір я ніс хрещеному бать-кові кутю та узвар. Батько хрещений з ба-гатеньких, бо трудився на постійній робо-ті, був трудякою великим і заробляв гарно. Переступлю, було, я через поріг і голосно-дзвінко кожне слово мовлю, як наче вкар-

бовую: “В цей святний вечір усе сімейство мого батька хрещеного хай буде здорове! З кутею та узваром вас! З Новим роком!” — урочисто виймав із торби на стіл каза-нок, який мама перев'язала хустиною бі-лою, клав на стіл.

— Чуеш, Насте, хто нас зі святим вече-ром поздоровляє! — світився радістю хре-щений до своєї жінки, що бавилася зі свої-ми двома дітьми в світлиці.

— Хрещеничок наш, — привітно всмі-халася, як сонце, тітка Настя. — То про-ходь, дитино... Не стій на порозі, — гладила лагідно по голові мене тітка, припрошую-чи до столу. Я сів аж на покуті, біля об-разів, де висіли великі, як золоті, ікони з розіп'ятим Ісусом Христом та Матір'ю Бо-жою з немовлятком на руках. Мені ставало так ловко на душі біля богів, мовби не тіль-ки люди, а й самі боги дожилися тепер, що і хліб у них, і до хліба на столі.

Вечеряли.

Їсти в батька хрещеного, що тільки ду-ші забажається! Навіть мед водився. Одне слово, як у раю чи при комунізмі. Але ко-мунізм — нам учителька Галина Іванівна в школі пояснювала — повністю ще не на-став. Хіба що по дуже великих святах лю-ди кілька днів живуть як при комунізмі...

Додому від батька хрещеного повертав-ся, як уже геть споночило — з повною тор-бою горішків, коржиків, цукерок, пирогів із маком. І десятку “з Леніном” хрещений на додачу дав (я її в бокову кишеню ретель-но заховав: щоб не загубити бува).

Повернувшись додому, поклав на стіл торбу, похвалився десяткою. І мама ради-ла: “Оце на святки підкладаєш грошенят, та лижі собі купиш, бо ти мені тими лижа-ми набрид, як гірка редька...”.

Наступного дня, як тільки по ра-діо гімн пролунав, ми з Грицьком Павло-вим (я з ним не тільки корови людські па-су влітку в одному гурті, а й колядую вже четвертий рік поспіль) вирушили роже-ствувати. Спершу по отих хатах, що най-ближчі від нашої. На мені через шию торба та, що й до батька хрещеного з нею ходив, а на Грицькові — ціла торбеха. Він, мабуть, сподівається, що чим більша торба, тим більше йому даватимуть за колядування. Через дорогу Федотівна живе — минули її хату: в неї дід Прокіп при смерті лежить. Туберкульоз у нього. Горковенчуху теж об-минули: зла вона, скупа страх — навіщо йо-го заходити, коли все одно дверей не від-чинить. Далі чорніла темною стріхою хата Марії Парандівської. В неї ще не світило-ся, але коли постукали в двері, вона одра-зу обізвалася, засвітила лампу-восьмерик (електрику боялася проводити — “щоб стріха не зайнялася”). Ми й заколядували, через поріг переступивши. По-новому. Та-кої колядки ніхто в селі не чув: “Рождество твоє, Христе-Боже наш! Возсіяв мир і світ разума. Небо, звільною служаше...”. Слова ці незвичні, здається, лилися, як елей, хоч ні я, ні Грицько змісту їхнього майже не розуміли. А тітка Марія Парандівська аж у долоні сплескувала, розхвалюючи нас: “І диви, як ловко... як тільки ловко рожеству-ють. Зроду такої колядки не чула...”. Тітка Парандівська підійшла до вугольника, де за образами лежали копійчані гроші, да-ла дві “десяточки” (на старі гроші, до ре-форми 1961 року — це по карбованцю): ще й по два пироги з калиною. “Спасибі вам, що привітали, дітки. Одна, бачте, я віка до-живаю, а чоловіка свого з того проклятого фронту не діждалася. Ви оце зайшли — так наче в душі моїй і хаті сонце возсіяло...”.

с. Винники — Київ



ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.



Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Іван ЮЩУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

